

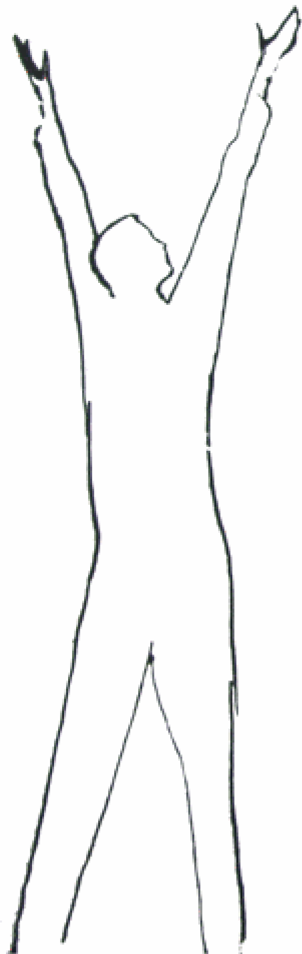

ПЕНЬО ПЕНЕВ
СТИХОТВОРЕНИЯ

С постановление на Министерския съвет на Народна Република България за стихосбирката „Стихотворения“ Пеньо Пенев е удостоен посмъртно с димитровска награда за 1962 година

Посвещавам на вас с любов и признателност, прекрасни хора — строители и граждани на Димитровград.

Авторът

ЛЮБЕН ГЕОРГИЕВ
ПОЕТ НА МЛАДЕЖКАТА ДЪРЗОСТ

Тъжно и странно е да говорим за съвременен млад поет и той да не бъде между нас. Толкова по-странно е това за Пеньо Пенев — най-възторженият поет на нашето социалистическо строителство, най-светлият, най-оптимистичният.

Малко е да се каже, че той вдъхваше големи надежди, че творческото му дело остана незавършено. Пеньо Пенев написа стихове, които получиха най-високо признание. Без преувеличение може да се каже, че той беше един от най-известните млади поети. Път към сърцето на читателите му откриваше дръзновеният патос на неговата поезия. В общия хор на младите неговият глас звучеше съвсем самобитно и отличително. Той ни напусна съвсем млад, ненавършил двадесет и девет години, в разцвета на творческата си младост. Но за това време той беше много видял и преживял, беше минал по много пътища, срещнал се беше с различни съдби. Стихотворенията, които остави, очертават пред нас образа на един талантлив творец, свързал кръвно живота и поезията си със строителния устрем на нашата нова родина. Каквато и оценка да им даваме, каквито и слабости да откриваме в тях, неговите стихотворения носят патоса на социалистическото строителство и разнасят гръмогласно комунистическия идеал на поета. Това ги прави близки нам и им придава особена стойност в съвременната поезия. Във вдъхновени слова Пеньо Пенев запечата вълненията на хората със сините ватенки, усети пулса на техните неспокойни сърца, запламтя с техните мечти, живееше с техните вълнения. Затова не някакъв юбилеен дълг ни кара да си спомняме за неговите стихове, а тяхната пронизваща мисъл и чувство, които ни съпътстват във всекидневните ни трудови дела и ни зоват към нови дръзновения. Пеньо Пенев беше трибунен поет, поет агитатор в най-хубавия смисъл на тази дума и всичките му стихотворения за нашия нов живот звучат бойко, мобилизиращо и призивно.

Пеньо Пенев много често говори за бъдещето, почти никога — за миналото си. Неговият лирически герой няма минало, гражданската му биография не е богата. За да разберем по-добре неговите стихове обаче, трябва да се върнем малко назад.

В нашата поезия Пеньо Пенев принадлежи към най-младото поколение. То има къса, но напрегната биография. Наистина то не взе участие в съпротивата и въоръжената борба срещу фашизма, защото на тринадесет-четиринадесет години отвори свободно очи и посрещна съветските танкове. Но това поколение расна в едно изключително важно и динамично време. То изпита върху своите крехки плещи тревогите и ужасите на голямата война, която остави незаличими следи в душата му.

Пеньо Пенев Митев живее в отдалеченото балканско селце Добромирка, Севлиевско (дето на 7.V.1930 г. се е родил), но той не може да не сподели съдбата на своето поколение. Още повече че произхожда от многочленно бедно семейство, което най-остро чувствува тежестите на военната конюнктура. Но към влиянието на книгите, които той с увлечение и захлас чете, тук се прибавя и въздействието на въоръжената борба срещу фашизма. Той долавя не нейното далечно ехо, научава за нея не по откъслечни разговори на възрастните, а я вижда пред детските си очи. В съзнанието му завинаги се врязват сцените на обиски и блокади, на жандармерийски кордони и престрелки в гората. Той не е малък, за да не разбере какво става наоколо. Легендата за Балванската битка му напомня за сражението на Вола. И още в юношеските му стихове (започнал е да пише в трети клас) заговорва неговото обществено чувство:

Лежал съм на браздата,
а тя се е димяла…
Кръвта си тъй земята
в сърцето ми е вляла.

В тия несръчни, ученически стихове е казана една истина — цялата по-сетнешна поезия на Пеньо Пенев я потвърждава напълно. Като поет той наистина черпеше сила и вдъхновение от обновената родна земя, от труда на хората, устремили се към нов живот и щастие.

След народната победа Пеньо Пенев израсна и се възпита под крилото на РМС в Добромирка и в Севлиево, дето учи гимназия. Тук той прави първите свои по-сериозни стихотворни опити, изучава задълбочено родната и съветската поезия и търси да улови високия патос на своята епоха.

Истинско жизнено трептене обаче стиховете на Пеньо Пенев получиха тогава, когато той се свърза лично и непосредствено с новия живот, когато опозна и обикна романтиката на новото, на социалистическото строителство. Като обикновен бригадир, той работи на линията Ловеч-Троян, а след това и на язовир „Росица“ — първия крупен строеж на социализма у нас. Там той написа своето стихотворение „РОССТРОЙ“, което е и първият пропуск на младия поет към нашата нова поезия. Ако сега го прочетем, ще намерим голям брой недостатъци в него — сам авторът му не го включи в първата си книга. Но в онова време, когато повече на теория се знаеше каква ще бъде поезията за новите строежи и хора, то се възприе като стихотворение новаторско, което — заедно със стиховете на други, по-опитни поети — сочеше пътя за развитието на новата ни литература.

Но макар че беше обърнал внимание на литературната ни общественост върху себе си, след като завърши гимназия в Севлиево, Пеньо Пенев не потърси тиха служба или редакторска работа, не тръгна по пътя на кариерата, а реши да се включи лично в производството и замина за града на младостта — Димитровград. Като бригадир, работник и поет, той свърза живота и творчеството си с напрегнатото всекидневие на Димитровград. Светлините на електрожените го вдъхновиха да напише своите ярки и новаторски стихове и повече от десет години строителното всекидневие и трудовият героизъм разпалваха пламъка на неговата поезия.

Дълги години Пеньо Пенев вършеше различна работа в Димитровград и пишеше своите героични песни. Преди да израсне като любим поет на младежта, той беше обикновен бригадир и работник. Като Вапцаров той използуваше дните за труд, а нощите за творчество. Затова между неговия лирически герой и обикновения работник няма никаква разлика, няма интелигентско разстояние. Когато пишеше за строителството и за хората строители, Пеньо Пенев не се превъплъщаваше, не пренагласяваше лирата си. Той сам живееше битието на поет-работник и сам възприемаше света с очите на класата.

И когато се прочу, и когато стиховете му започнаха да излизат на първите страници на вестниците, той пак не се подголемя, не се помисли за поет-избраник, не забрави ония, на които дължеше своята слава и признание. Той се чувствуваше частица от масата, от колектива, от народа си. На лично място в своята стихосбирка „Добро утро, хора!“ той сложи едно кратко програмно стихотворение:

Не мечтая
безсмъртие
и пътища леки,
а ватенка топла
за зимния ден. —
Безсмъртно
нека остане
навеки
построеното
тук
от мен!

Ние бяхме готови да го съдим за тая „програма“, че принизява мечтите на нашата младеж до някаква си топла ватенка. Но като се запознаем с цялата му лирика, става ясно, че това стихотворение не е случайно и недообмислено, то изразява поетиката му. Стиховете на Пеньо Пенев внасяха нещо ново, нещо свое и непознато в нашата поезия, те бяха излети от съвършено различна сплав. Като озаглави с „Бетон и нежност“ един от разделите в книгата си, поетът може би искаше да ни подскаже състава на тая сплав. И наистина, от твърдост и нежност, от мъжество и романтика, от труд и мечти са излети неговите железобетонни строфи, в които пулсира напрегнатият ритъм на цяла една епоха. Той нямаше други изисквания към собствената си поезия, освен това — да обезсмърти навеки построеното от самия него и другарите му, да съхрани за поколенията великия летопис на нашите дни.

От върха на белите скели Пеньо Пенев изпращаше с пълен глас към света своите поетични прокламации, в които провъзгласяваше установяването на един-единствен сезон — „сезона на човешката

пролет“. С вдъхновен стихотворен манифест той приветствува привършването на „корпус 206“. Той виждаше как от труда на младите хора се ражда новият живот, ражда се като младенец с артерии-релси, с „огнена кръв — електрически ток“, „с очи-язовири, от небето посини“. Поетът отмерваше възрастта му на петилетки и в мечтите си го виждаше още по-хубав, по-красив, по-мъдър. Преизпълнен с вълнение, той се провикваше:

Ей, хора,
мечтайте
дръзко
и мъдро!
Мечтаното, знайте,
утре
ще бъде!

Със замечтани очи, изпълнени с много вяра и нежност, той се вглеждаше в току-що прокопаните улици и съзираше построени величествените бели дворци на социализма. Той проследяваше техните творци и обитатели — новите господари на живота, и с главни букви пишеше за Негово Величество Човека. В бойците от третата петилетка той видя „ветерани от най-славния бой“. Той се прекланяше пред техния подвиг и с огнен патос възвестяваше раждането на новия живот, на новия бит, на новия морал, на новата естетика.

Ние знаем, че стиховете му понякога биваха сухи и декларативни, недодялани и груби. Но постепенно Пеньо Пенев преодоля различни влияния, освободи се от подражанието на Маяковски и се домогна до създаването на един стил чисто негов, характерен и отличителен. Може любителите на изтънчената лирика да се раздразнят от неговия стих — те положително ще го намерят „непоетичен“ и „варварски“; тия, които обичат само камерната поезия, няма да разтворят неговите сбирки. Пеньо Пенев ненавиждаше всяка гладкост, напевност и зализаност на стиха, всяка камерност и херметизация, всяко отдалечаване от проблемите, които поставя животът. Но с мъжественото си и сурово слово той говореше направо на сърцето на нашия съвременник. Стихът му е винаги ударен и

призивен, звучи високо и повелително. Той изразява напрегнатата целеустременост на своя автор, безпокойството на неговите безсънни нощи.

А много неспокойни нощи е прекарал поетът в мисъл за днешния и утрешния ден — неговите стихове издават тревогите, терзанията и мечтите му. Защото строителството не беше само тема или декор в поезията на Пеньо Пенев. Зад производствените процеси той търсеше да улови ритъма на живота, стремеше се да проникне в душата на новия човек, да открие видимите и невидими промени в нея. Новите корпуси и сгради може да забележи всеки, но вълненията, преживяванията и мечтите остават скрити за страничния наблюдател, те трябва да се изживеят лично.

Никой друг от младите не чувствува така интимно, дълбоко вътрешно строителната тематика, както Пеньо Пенев. Никой друг не разкри така вдъхновено красотата на съзидателния труд. Пеньо Пенев имаше очи, които откриваха красивото, героичното и великото в обикновеното всекидневие, в прозата на живота. Той нямаше защо и нямаше къде да отива в живота, да се свързва по-близо с него. Той не беше съзерцател на социалистическото изграждане, не се любуваше с ръце в джобовете на огромните скели и кулокранове, дошъл в командировка, неразбиращ странния език на строителите, изпълнен с нови думи и съкращения. Облякъл синя ватенка, той сам пренасяше тухли, зидаше, изпитваше лично и с цялото, си сърце трудностите, несгодите и радостта на съзиждането. По този начин той заживя отрано с трепетите и мечтите на работническата класа и стана неин вдъхновен певец. В стихотворения, като „Дъжд над строежа“, „Корпус 206“, „Димитровградско утро“, „Релси“ и др., Пеньо Пенев преодоля техническите неизправности на ранните си работи, гласът му стана по-малко дрезгав и лирично-романтичният патос надделя над суховатата декларативност, като поезията му си остана поезия новаторска и по форма, и по идеи. При своите творчески експерименти Пеньо Пенев откри красотата на съзиждането и я направи основен обект на своите стихове. Придават им сила както високият градус на чувството, така и личната съдба на автора, разкрита с мъжествена искреност и чистосърдечност.

А личността на младия поет беше сложна и противоречива, интересна и привлекателна. Той крачеше с широка крачка между

железобетонните грамади и не се боеше, че може да бъде посипан с прах и опръскан с вар. Пръстите му бяха загрубели от труд, а краката му — от дълго ходене. Но той искаше всичко да види със собствените си очи, във всяко дело да вгради няколко свои тухли. Винаги дето започваше някакъв нов строеж, той отиваше да го поздрави с вдъхновен стих. Негови маршрути бяха белите пътища на родината и той крачеше по тях като пълновластен стопанин. Живееше битието на поет-работник и макар често да нямаше дом, чувстваше се навсякъде като у дома си. Това и остави на своя невръстен син Владимир заедно с няколко тетрадки стихове:

Приеми ти
от мене
в наследство
вместо роден дом —
родна страна.

В своите непрекъснати скитания поетът се срещаше с различни хора — добри и лоши. Сблъскваше се с всевъзможни остатъци от миналото, с нехайство и равнодушие, безгрьбначие и подлост. В такива случаи той ставаше зъл. Неговите сатири са тъй силни и пламенни, както са ослепително светли и лъчезарни строителните му стихове. Той употребяваше безогледно груби думи и епитети, не се съобразяваше с педантизма на поетиката, късаше произволно стиха, не подбираше римите, мразеше алитерациите и изобщо благозвучието. Пеньо Пенев беше човек и поет на крайностите. Когато обичаше, той обичаше безумно и всеотдайно, когато мразеше, мразеше до смърт. Неговата омраза всъщност беше другото проявление на необикновената му любов към всичко, сътворено за радостта и щастието на хората.

Пеньо Пенев имаше съзнанието, че носи отговорност не само пред днешния, но и пред утрешния читател. Затова той не скри нито една трудност по нанагорния път, нито едно съмнение и колебание. Той беше жив човек, а не мумия, беше партиен поет и агитатор, а не препариран фанатик. Сам носеше в душата си немалко наслоения на старото и водеше мъчителна борба за тяхното изкореняване.

И когато се възторгваше, и когато се гневеше, той беше безпределно и безпощадно искрен към себе си. Каквото мислеше и преживяваше, вплиташе го в стиховете си. Те са негова лична биография, негов дневник, негова изповед. В тази неделимост на личното и общественото се крие тяхната сила. С цикъла „Когато се наливаха основите“ Пеньо Пенев доказа, че няма с читателя „неща премълчавани“, няма „неказвани думи“. Той не се боеше да говори за неудобното и не беше свенлив в самоанализите си. А в поемата си „Дни на проверка“ („Сто възела“) той изповяда най-съкровените си тайни, сподели ги открито и честно, с рядко чувство на самокритичност. Той знаеше, че няма да бъде отблъснат, че ще бъде разбран и затова на едно място писа:

Нашият спомен гроб няма,
нашите сълзи нямат сестри!
Вие, които с мен сте вървели,
вие, които сте държали трион,
вие, които сте вдигали скели
и знайте как зрее бетон,
как тухли до кръв ожулват ръцете —
вие ще ме разберете!

„Хора, на път!“

Когато говорим за личността на поета, трябва да не изпускаме из предвид и друго.

Имаше нещо непривично и дръзко още във външния му вид, в характерната му походка, в начина, по който изпълняваше своите стихове от трибуната. Ония, които го познаваха зле, можеха да се подразнят от външния му начин на поведение, на тях той можеше да им се стори недодялан и груб, прекалено самоуверен и дори високомерен. А всъщност зад това му своеобразно държание се криеше една голяма вътрешна доброта, една душевна мекота, една чувствителна до болезненост натура, която търсеше начин да се забронира срещу всичко дребнаво, нищожно и пошло.

Той рядко се смееше, повече биваше замислен и намръщен. На ония, които съдеха само по външността, той може да е изглеждал

сърдит и неприветлив. А всъщност така той се предпазваше от тях, не ги допущаше до сърцето си, странеше от всяко лицемерие, фалш и неискреност.

Пред своите близки другари обаче Пеньо Пенев беше съвсем откровен и чистосърдечен. Такъв е той и в поезията си. Защото той я пишеше за ония, които чувствуваше свои близки по съдба и цели в живота, по борба и мечти. Той нямаше какво да крие от тях и пишеше без уговорки и недомлъвки. Знаеше, че те ще го разберат.

Мисля, че оттук извира заразителният и внушителен патос на неговите песни, които покоряват изведнъж. За да усетиш тяхната сила обаче, сам трябва да гориш със същите мечти, да си вложил няколко свои тухли в общия градеж. Иначе патосът на Пеньовата поезия ще ти е непонятен и чужд и ти никога няма да разбереш на какво дължи тя своята популярност, как със своите сурови и навъсени строфи поетът прониква до сърцето на нашите съвременници, които го тачат и обичат наред с най-любимите си поети.

Имаше, разбира се, и хора, които не го признаваха, има ги сигурно и днес. Но с годините техният брой все повече ще намалява, докато техният глас престане съвсем да се чува. Когато един ден Пеньовите стихове влязат в христоматиите, на това ще се изненадат само ония, които са изостанали с цял век в представите си за поезията.

Когато пишеше, той мислеше не за тях, а за безбройните си приятели от трудовите обекти и кооперативните поля. Съзнанието, че е поет и строител едновременно, го изпълваше с достойнство и гордост. Той беше извоювал правото, като говори в първо лице, да говори от името на масата, на колектива, на народа си. Признанието на класата беше единственото нещо, способно да го зарадва.

Пеньо Пенев беше поет на победилата класа, на осъществената революция. Завиждаше ли той на ония, които отдадоха живота си за свободата? Беше ли съгласен да я получи даром? Не, той искаше да заслужи правото на наследство и съзнаваше

колко трудно е да си наследник
на боен пост и на мечти заветни!

От това съзнание за отговорност се определя високата нравственост, благородството, моралната чистота в неговата поезия. Той се чувствуваше отговорен за всяка своя дума, за всеки свой стих. И с каква болка пишеше за невярно отронените звуци, как съжаляваше за куршумите, изстреляни покрай целта! Като поет и гражданин, Пеньо Пенев беше привързал свой нерв за всеки ден, за всеки час на родината и така утрои и удесетори тревогите и грижите си. Неговата мисъл бдеше в постоянно бойно дежурство и нито веднъж не се умори от тая тежка и напрегната служба. Сто въпроса сбръчкват възлите на неговото чело, сто съмнения дълбаят с нокти душата му. Но нито веднъж от гърдите на поета не се изтръгна стон на изнемога. А той беше застанал на най-опасното място, там, дето се срещат бурите. Дето се сблъскват две епохи. Дето от развалините на едната трябва да се съградят основите на другата.

Но ако изграждането на белите заводи и здания костува много труд, напрежение и усилия, с колко повече мъки и трудности е съпроводено преизграждането в душите на хората. С поразяваща сила поетът е разкрил този процес:

Зад моето чело, родени от съмнението,
насрещни ветрове се бият, вият страховито
събарят канари от неотменните задачи,
бунтуват с бяс едно небе, тревожно, гръмовито;
връхлитат тежки облаци, бучат и плачат
и слепоочията се замерват със светкавици:
клокочи буря, адска буря в дън душите ври,
от нервите ми опънати тя звънки струни прави си
и моя мозък осветкавичен гори…

Запитваме ли се понякога какви процеси зреят в наши дни в душата на поета — непознати на старата поетика, на литературната теория и история? Даваме ли си сметка, че в епохи на пределни нажежавания тия процеси могат да избухнат със страшна термоядрена сила, разрушителност и опустошение? Пеньо Пенев се оказа слаб да урегулира своите бликнали страсти и кипежи, той престана да им бъде господар. Така се стигна до неговата гибел, която обаче в никакъв

случай не слага край на неговото дело. То тепърва има да се довършва. И ето, песните на поета днес довършват онова, което не успя да направи сам той. С тях той отново е в общия строй и мястото му не остава празно.

Поезията на Пеньо Пенев е поезия мъжествена, героична, оптимистична. Пеньо Пенев изпя много бодри и възторжени песни за строителството, за хората със сините ватенки, които той с цялата си душа обичаше. На първата страница на своята книга „Добро утро, хора!“ той писа: „Посвещавам на вас с любов и признателност, прекрасни хора — строители и граждани на Димитровград“. В тия хора Пеньо Пенев откри красотата и силата на новия човек, устремил се неудържимо към комунизма. Те подхранваха вярата на поета, поддържаха бодър неговия дух и будна неговата мисъл.

Пеньо Пенев истински страдаше, когато се откъснеше временно от тази своя родна среда. В такива моменти той можеше да изпадне в депресия и лирата му да отрони непривични звуци. Но и в такива минути той диреше опора в хората, в родната земя, в родината:

Моя родна земя! Моя майко добра!
Земьо, майчице мила! —
Дай ми вечната жажда на своите недра,
своя порив и сила!

Минал през живожарицата на много изпитания, Пеньо Пенев носеше в душата си белезите на тежки рани. Уви, това не бяха обикновени поетически декларации, то беше негова лична съдба и тревога…

За всички, които го познаваха, беше ясно, че нещо е станало с поета, бяха го обзели нови и неприсъщи за него настроения, той страдаше истински и не се преструваше на разстроен. Всеки, който прочете тия стихове, не може да не се сепне:

… Много мили неща аз разлюбих,
дори погледа кротък на мама.
Имах всичко… и всичко загубих —

няма щастие, щастие няма!

„Пътеката е извървяна…“

Тук още, в този цикъл от 1957 г., се съдържа едно предчувствие за трагичната развръзка, която настъпи две години по-късно. В тия стихове твърде много се говори за смърт, разочарованието от прежното е жестоко. И същевременно всичко това е пречистено и извисено, затуй не само трогва, а просто покъртва читателя. Разбираш, че стихотворенията от този цикъл са написани със сълзи на очи, предизвикани са от неутешима болка и обида.

Колко лесно е да се каже сега: *криза*, и колко мъчно е да се обясни цялото съдържание и всичките причини, които се крият зад тази единствена дума! И колко повече сме склонни да отречем творческите резултати от подобни жизнени кризи, отколкото да отстраним самите причини, които могат да породят такава поезия. С Пеньо Пенев се случи нещо подобно. Когато той честно изповядваше своята драма, някои бяха готови да обявят всичко това едва ли не за фалш, за навяно и заимствувано. А в „Елегия“ или „Епоха“ туптеше същото неспокойно сърце, което създаде и светлите песни за Димитровград. Той потвърди това с поемата си „Дни на проверка“, която представлява един своеобразен епилог както на цялото му литературно творчество, така и на бурния му и неспокоен живот. Поемата на Пеньо Пенев е една безпощадна поетична самокритика, в която се достига до самобичуване, до нравствен и идеен катарзис. Но разкайвайки се за безсмислено преминатите дни, за пропилените часове по кръчмите, поетът не изпада в мистика и песимизъм, ас протегнати ръце търси да срещне изгрева на своя нов ден след кошмарите на тъмната нощ.

Пеньо Пенев подложи на сурова преоценка своите увлечения. В отделни части на поемата прозвучават мотиви от най-мрачните му стихове, но вече в тях се долавя разкаяние и преосмисляне, първоначалният рефлекс е отстъпил място на дълбокия философски размисъл за епохата и за себе си. Като предсмъртната творба на Маяковски „Во весь голос“, „Дни на проверка“ е не само една равносметка, но и завещание. С особена сила са изпълнени ония

пасажи, в които поетът заговорва за своя синовен дълг към родината и Партията:

Не сте ли виждали как майка търси брод и гази
в ръце с детето си през придошла река?
По бързея на времето, през мътните талази
мен Партията ме пренесе ей така!…
Прости ми, майчице, завоите предишни!
Прости ми бягството в съмнения излишни!
Прости ми песните на страшна горест ти!
Издуманите хулни думи ми прости!
Омургавял от твойто слънце, като твой обучен редник
аз пак съм в бойното седло на дните бързолетни!

Изобщо поемата „Дни на проверка“ е един вълнуващ и пределно достоверен документ за мъчителните превъзмогвания в душата на поета, разкъсвана между разяждането и оздравяването, между песимизма и оптимизма, между болката и радостта, между съмнението и вярата. И всичко сигурно щеше да свърши добре — както в поемата, — ако не беше неговата болест…

В някои стихотворения, като „Майчице“, „Пътека“, „Елегия“ и др., и в поемата „Дни на проверка“ Пеньо Пенев изповяда с кристална искреност тежката драма, която преживяваше през последните години. Тази му трагедия, която в крайна сметка доведе и до неговата гибел, се дължеше на отчуждението, което временно беше настъпило между поета и новия живот; дължеше се на кризите в личната биография на поета, които на моменти вземаха връх. Отделяйки се от средата на строителите и трудовите хора, Пеньо Пенев понякога попадаше в чуждо и враждебно окръжение, сред една нова и противна за него обстановка. Той я ненавиждаше с цялата си душа, но невинаги намираше сили да противоустои на нейните съблазни и изкушения. В минути на размисъл и творчество той съзнаваше тази си раздвоеност, лекуваше болестта си и с всички сили и средства се стремеше към своя любим град, дето край тихите води на Марица да пие обич и целебна вяра в хората, да се радва на техния труд и да клейми с гневно слово

всяка пречка и преграда в пътя им. Когато четем неговите драматични самоанализи в „Дни на проверка“, ние разбираме, че общественото чувство нито за миг не е напуснало поета, че нищо не е било в състояние да погаси обичта му към трудовите хора.

Пеньо Пенев изпитваше голяма любов към хората. Той се обръщаше с думите „мили хора“ в стиховете си („Димитровградско утро“). Той имаше много другари и безброй познати из всички краища на страната. Усещаше нужда от хора, които да го заобикалят; когато останеше сам, изпадаше в злокачествена меланхолия — много пъти осъзнато безпричинна.

Той обичаше и искаше да бъде обичан. Търсеше верни другари и страдаше, когато не ги намираше. Едно негово стихотворение, открито между ръкописите му в незавършен вид, говори за тая му жажда. В него поетът разкрива колко е страшно да останеш без другари. Другаде той писа:

О, колко весел е дъжда,
когато знаеш:
има къща
и незаключена врата,
където можеш
да се връщаш,

„В дъжда“

Но Пеньо Пенев беше чужд на житейския практицизъм, беше нехаен към себе си и се отнасяше с пренебрежение към всекидневните грижи и порядки. Може би поради това често му се случваше да няма „незаключена врата“ и спеше, дето намери. Той беше в пълния смисъл на думата „поет без адрес“ и такъв си остана и когато грижите му се увеличиха, след като се ожени и стана баща. Няколкото стихотворения с подобни мотиви от цикъла „Когато се наливаха основите“ носят автобиографичен характер — в тях той нищо не е измислил. Когато пък се премести в просторна квартира, той беше горд като героя на Маяковски, на когото бяха дали апартамент с вана. Ала като човек и поет Пеньо Пенев беше така устроен, че не можеше да се спре на едно място. Неговите навъсени и сурови строфи не можеха да се родят в

затоплен кабинет, те не носеха парфюмения аромат на канцелариите. Той нямаше кабинет, а всичките свои стихове написа върху коляното си по строежи и скели или в близките кръчми и сладкарници, в хотелиерските стаи и работническите бараки. „Доклади се пишат на бюро, а стихове — на коляно!“ — казваше той.

Както импресионистите изнесоха живописта а plein air, така и стиховете на Пеньо Пенев се раждаха на открито. Но той не беше импресионист. Той се стремеше да проникне отвъд цветното богатство на света, надникваше в миналото, прозираше в бъдното. За първи път обаче в българската поезия стихове за строителството се пишеха на открито, пишеха се навън, с омаслени ръце — тъй, както Вапцаров беше написал своите задъхани строфи. Затова Пеньовата поезия носеше мириса на бетон и пресен чам, дъхтеше на дим и сгур. И поетът ни най-малко не се срамуваше от това, напротив — той се гордееше с диханието на бензин и бетон, защото усещаше в него романтиката на съвременността.

Той вече имаше признателността на читателите, извоювал си бе благосклонността на редакторите, наложил се беше и с поезията, и с откровения си характер. Мнозина го ценяха и обичаха, помагаха му, с каквото могат. Имаше условия той да потвърди оптимистичния финал на поемата „Дни на проверка“, сам той беше уверен: „Каквото в мен боля — изболедувах“. Причините за неговата трагедия обаче се оказаха по-дълбоки — тежката болест и жизнените превратности сломиха волята му и го изтръгнаха преждевременно от строя на 27 април 1959 година.

„Пеньо Пенев изгоря в пламъците на своя буен поетически огън — пише др. Петър Йорданов, председател на градския народен съвет в Димитровград, и продължава: — Погледнато през обикновения прозорец на делничното ежедневие, кончината на Пеньо Пенев бе безразсъдна постъпка, непобираща се в рамките на здравия разум. Но като се вземе предвид вулканично клокочещия поетичен заряд на младия поет, неговата жизнена динамичност и разрушителното въздействие на една нездрава среда от набедени «таланти», завършекът на действителния талант бе колкото трагичен, толкова и логичен. Известна вина за това има и нашата културна общественост, в това число и димитровградската, която не обкръжи с грижи младия поет и

не му създаде обстановка на творческа, здрава и младежка дружба, от която Пеньо Пенев имаше такава нужда.“

Тия думи изразяват от край до край цялата истина. Пеньо Пенев имаше още какво ново, силно и свежо да даде на нашата поезия, кроеше творчески планове, готвеше се за нещо по-голямо. Но смъртта прекъсна творческите му намерения…

На погребението му в Димитровград дойдоха извънредно много хора — работници, зидари, миньори, войници, селяни, ученици… Той беше писал за тях и те бяха дошли да се простят със своя поет. Градският комитет на БКП прекъсна пленума си и точно в 12 часа всички участници в пленума дойдоха да се поклонят пред ковчега на поета. Към Димитровградското гробище, което се намира на няколко километра далеч от центъра — зад Хнмкомбината, се проточи дълга траурна процесия.

Хората оставяха работите си и делничните си грижи, за да се присъединят към нея. Самото гробище поразява със своите малки размери. Това е гробище на млад град, дето смъртните случаи са редки; пък и всеки желае да бъде погребан в родното си място в северните или в южните краища на страната. Пеньо беше пожелал да остане завинаги тук.

Когато го спускаха в гроба, от двете страни по линиите, които опасваха гробището, се зададоха влакове. Машинистите намалиха хода, свалиха шапка и надуха оглушително свирките — те знаеха кого погребват и от своя трудов пост му отдаваха последна почест. Някъде в далечината разбиваха канари — работниците взривиха скалите точно в часа на погребението. Тогава смраченото небе се проби и един лъч светлина падна върху челото на поета, върху свитите му един под друг юмруци, застинали сякаш миг след като е рецитирал. Откъм облаците се спусна самотна чучулига — тя му носеше поздрав от слънцето и от земята, с която той навеки се сливаше, след като се бе слял и приживе с нея в творчеството си. Птицата възви към белите скели, накъдето се упътиха и тия груби мъже с просълзени очи, които се разотиваха с песните на поета в сърцето си…

За нас днес Пеньо Пенев си остава възторжен поет на нашата съвременност, запечатал в патетично слово мислите и вълненията на новите хора. В най-добрите му стихове грее образът на преобразената родина, възсъздаден внушително и със силни метафори от поета. Той я

видя цяла в движение, в настъпление, в надпревара с времето и такава я възпя:

Под бойното знаме на труд и сражения,
през водите на дните
намерила брод,
моята млада Родина е
в настъпление,
към комунизма върви
моят народ!

Най-добрите стихове на Пеньо Пенев са един вълнуващ летопис на петнадесетгодишния трудов героизъм в нашата страна. Във всеки ред от тия стихове пламти комунистическата партийност на поета, неговата вяра в тържеството на новия живот. Необходимо е дебело да се подчертае, че при всички извивки на своя кратък жизнен и творчески път Пеньо Пенев запази своите ясни комунистически убеждения, чистотата на своята комсомолска мисъл и дело, не стана друговерец, не погази най-святото и най-милото, което бе възпял с такъв лъчезарен възторг и младежка сила. В кореспондентския си бележник от вестник „Димитровградска правда“ няколко мига преди смъртта той е записал: „Не се страхувам! Аз съм бил по сърце комунист и честен човек.“ Предсмъртните му записки показват, че последните мисли на поета са били за родината, за младото поколение, за комунистическата идея, за нашата „динамична и противоречива епоха“, чийто верен и истински син беше сам той.

Пеньо Пенев си остава поет на радостта, който поздрави доброто утро на трудовите хора. И не е нужно да се говори повече за смъртта, защото поетът възслави живота през най-хубавите години от своята младост. В стиховете му живее образът на нашата епоха, отразена през чистите очи на влюбения в живота поет.

Поезията на Пеньо Пенев принадлежи на младостта и никак не е случайно, че младото поколение му отдава заслуженото признание.

Като поет, Пеньо Пенев имаше високо творческо самочувствие. То се подхранваше от високото предназначение, което той отреждаше на поезията. Той пишеше не стихове, които да бъдат четени на нощна

лампа за наслада и развлечение, а които да влязат в христоматиите по живот и да учат младежта на борба и героизъм, на мъжество и доблест, на подвиг и дързост. Такива искрени и внушителни по своя патос са и бодрите му и възторжени химни за строителството, и недопетите песни, в които се гърчи и стене неговата изранена душа. И едните, и другите разтърсват читателя и го подбуждат към размисъл. Над всички обаче отеква неговият възглас:

И пак ще бъда като барабанчик в похода,
и пак ще водя маршовата стъпка на Родината —
аз, глас и съвест на епохата!

Както и на неговия учител Маяковски, така и на него самия стиховете не му донесоха „ни рубла“, ни дом, ни мебели. Но той не се нуждаеше от признанието на рецензентите, защото имаше обичта на читателите. А днес няма поет измежду младите, който да се ползува с такава популярност като Пеньо Пенев. В Кремиковци сред лозунгите и диаграмите младите строители са изписали негови стихове. Негови строфи се появяват в уводните статии на централните и местните вестници. Във връзка с предложението за Димитровски награди във всички редакции се получиха огромен брой писма с възторжени мнения за Пеньовата поезия — някои са подписани от цели колективи, поделения, паралелки и пр. В дневника на един комсомолски секретар от Кремиковци (печатан във вестник „Народна младеж“) прочетохме Пеньови стихове. На литературни четения читатели стават и казват наизуст негови творби. Изобщо, дето има млади хора и строителни скели — а такива ще има винаги, — ще се четат и слушат стиховете на поета.

С голяма сила стиховете на Пеньо Пенев прозвучаха от трибуната на Народното събрание в един от докладите на първия секретар на ЦК. Там те стояха редом с колонцифрите на изпълнението и превишението и със задачите за новия поход. Сбъдна се желанието на поета, което той изразяваше с крилатите думи на Маяковски: „Я хочу, чтоб к штику приравняли перо“. И жалко само, че той не е жив. Той така би се радвал на това признание! Защото помня — самият Пеньо казваше:

— Нищо повече не искам, освен да бъда поменат в някой от докладите на ЦК. Това значи, че моята поезия е нужна на социалистическото строителство.

Любен Георгиев

АЗ, ЕДИН ОТ НАРОДА

Не мечтая
безсмъртие
и пътища леки,
а ватенка топла
за зимния ден. —
Безсмъртно
нека остане
навеки
построеното
тук
от мен!

ЗЕМЯТА ЩЕ БЪДЕ РОДИЛКА

ЗЕМЯТА ЩЕ БЪДЕ РОДИЛКА

Земята
в деветия месец е бременна,
земята ни
чуден отрок ще роди.
Ще бъдеш ти кръстник,
строително време,
ти с яката класа
грижовно ще бдиш!
Ще бъде снагата му —
полета безсинурни,
гласът му —
на тракторите песента,
сърцето —
юзина с могъщи турбини,
косата му —
руйнали, буйни жита.
Ще има артерии —
релсови линии,
и огнена кръв —
електрически ток,
с очи язовири,
от небето по-сини,
той ще оглежда
простора широк.
Обичта ни
към скъпото новородено
за братството
път между нас ще открий.
И хората,
в нея навеки сближени,
ще бъдат щастливи,
ще бъдат добри!

В последния месец
земята е бременна,
жадуван от всички
отрок ще роди. —
Родилните мъки
ще бъдат големи,
но после живота
красив ще цъфти!

ПРОКЛАМАЦИЯ

Свърши нощта.
Прозвъня
утринен час.
Пред нас е
        денят —
разсъмнат
от нас!
Предишни битки,
предишни болки,
        неволя,
всичко, що
        вчера се е
                преживяло,
кръвта
        и сълзите,
всичко е
        само пролог —
днеска
        започва
        самото начало!
Вече
        природен закон
става
        нашата воля. —
Ще разцъфтим
        единствен сезон,
сезона на
        човешката пролет!
Родината
ще богатей
        с трудова слава,
извоювана

с пот
по полета
и скели;
с небивала красота
и усмихнато здраве
ще приждат
годините,
от радост прелели.
Вратите към тях
ний
сме открехнали —
скоро!
широко
да ги разтворим!
Копнежът
по дните им
в нас
ще увехне ли? —
Ний
без умора
нагоре
през робското тъмно
вървели сме
вчера —
сега ли
ще спрем
когато
разсъмна,
когато
най-прекият път е
намерен
и почва
самото начало?
Нека е
трудно!
— Двойно
и тройно! —

Всяка преграда
        ще бъде
                стъпало
по новото стръмно
        на дните ни!
Сърцата са
        жадни
        и неспокойни,
безоблачна —
        вярата,
        будни —
                очите!
Кой
        ще ни спре?
Как
        ще ни спре?
Здраво зазидали
        камъка пробен,
с няколко века
        ще идем
                напред,
за да не бъдем
        никога
                роби!
Дълъг е
        и нанагорен
нашият път!
Но ние сме
        хора —
ще издържим!
Чуй на Родината
милионния глас:
Да вървим! —
Пред нас е
        денят,
разсъмнат
        от нас!

И ДОБРИ ЩЕ СА ХОРАТА

На бойните дни
отгърмя урагана
и с мирния образ на трудов човек,
макар и с белег
от скорошна рана,
ти пак се усмихваш,
мой двайсети век!
Ние изтръгнахме
живота
от гроба
по-жив,
по-млад,
по-красив!
Но понякога
гневна е
моята обич
и белият залък на дните —
горчив!
Майко!
Майчице мила, кажи ми —
ти със сърце
си ме родила, нали?
О, не сърце, майко
в гърдите ми има,
а рана, която
кърви и боли…
Защото ний
заедно вчера воювахме
за нашето днес
под едни знамена,
защото
ний всички

еднакво гладувахме
и жаждата беше у всички
една!
Но в ранното утро
под нашата стряха,
когато се втурна
новото светло
тук —
от поройния блясък
едни
ослепяха,
от внезапния гръм
оглуша друг.
И днес
те
не са в нашия строй милионен,
не тъгва към нас
пътека от техния праг;
отприщен е само
на злото потокът зловонен,
коварен и чужд
като смърт,
като враг!
И те са, майко,
от майка раждани,
и тях ги е майка
с мляко откърмила,
но извора търсят
за своята жажда,
милеят
само за своето гърло!
Затуй аз понякога
с болка говоря,
затуй мойте челюсти
гняв е сковал!
И жал ми е, майко, че
лоши са хората,

за тях ми е жал!
… Отгърмяло е вече
бойното вчера,
но ехо от него
в нас
още ехти.
А с петилетки ний
времето мерим,
в труд денонощен сега
се потим —
в сърцето и рудника,
в полето и цеха
пролетта на доброто
да разцъфтим;
да стигнем
далеко
и това ехо
завинаги
да откънти! —
Ние
ще дообистрим простора
с нови мечти,
с труд упорит! —
И добри ще са
всички хора,
много добри!
На трудното днес
отвъд кръгозора
ден необятен
зори. —
И добри ще са, майко,
Добри ще са
хората! —
като тебе добри!

ПО ПЪТЯ

На Г. Джагаров

Ако сълзите,
набрани в очите,
не избършеш —
ще можеш ли леко
да вървиш
през простора на дните
и да гледаш
далеко, далеко?

Ако болката,
в гърлото накипяла,
по стръмния път
към далечния връх
не преглътнеш
в самото начало —
как ще поемеш ти
дъх?

ДЪЖД НАД СТРОЕЖА

На Н. Михайлов

Буйно се втурва
внезапен вятър,
втурва се
с напор,
с вой,
повел на бой в небесата
настръхнал облачен строй.
Кълбят с,
кълбят се
в бухлата грамада
тъмните облаци
и тежко бучат;
надвисват,
притисват
младата сграда;
стихва строежът,
стихва градът,
стихва и вятърът —
в миг стъми
и като взрив
небето избухва;
светкат светкавици,
гръм гърми —
дъжд изведнъж
руква.
… После
пак изведнъж

отшумява,
блъснал в стените
последен талаз;
укротените облаци
отминават,
блясва изплакнатото
небето над нас —
и пак сме
по скелите,
в упорство будно,
вечно като теб,
родна земя! —
Знаем:
ще отшуми
всяка трудност,
както
поройния дъжд
отшумя.

БЕТОН И НЕЖНОСТ

АКО НЯКОЙ ВИ КАЖЕ

Ако някой ви каже:
— В живота си аз не тъжа —
не му вярвайте, хора!
Той лъже!
Това е лъжа!
Всеки!
Всеки за нещо в живота скърби.
А от всички
най-много
и винаги —
аз може би!

Имам син първороден,
имам малко дете —
на година и четири месеца цели.
Аз съм весел! И тъжен,
че без мен то расте
и очите ми
още не са го видели.
То говорело вече,
то казвало „татко!“
и на снимката
с пръстче посочвало мен.
Не съм чувал
гласчето му крехко и сладко
не съм гадил косиците,
по-светли от лен.
То не знай,
не разбира какво е Родина,
то не знай
защо майка му днес е сама.
— Моят път към дома

през Димитровград мина —
вече втора година
вървя към дома.

Кой не е преживявал
такава разлъка,
кой за моята мъка
ще ме обвини? —
Освен своята пот
днес и своята мъка
ние даваме
в тези строителни дни!
Тази мъка е сила
и вяра корава!
Нека двойно сърцето боли в тези дни! —
Този, който в строежа
и мъка познава,
той не може
и няма да му измени!

ПО ДЛАНИТЕ МАЗОЛИ БОЛЯТ…

На Клара

По дланите
мазолите болят. —
Завършихме
кофража на завода.
Нали ти любиш смелите дела?
Тук на строежа есен е дошла,
но аз не зная
дали ще си дойда.

Нали ти любиш смелите дела?

Пред тях, пред теб
суров отчет аз давам:
Тоз, който знае
да мечтай,
той никога
измяна не познава!
В труда и дружбата корав остава
тоз, който знае
да мечтай.

НАТЕГНАТИТЕ КЛЕПКИ СЪН ЛЕПИ…

Натегнатите клепки сън лепи…
От празния кофраж сълзи смола.
Кажи ми, как спокойно ще заспиш,
Когато той с бетон не е налян?

От празния кофраж сълзи смола
и сякаш твоя рана те боли.

Ти чакаш да си дойда аз, нали?

И тази есен пак ще си сама,
защото през готовия завод
минават пътищата към дома.

А тук са нужни още дни и пот!

И тази есен пак ще си сама.
И тази зима пак ще си без мен. —

Тук трябва устрем и цимент!

ПИШЕШ МИ…

На Клара

Пишеш ми, че много съм далеко
и без мен ти е тежко там.
Зная, че е трудно за човека,
много трудно е
да бъдеш сам!
Аз те любя!
Пак така те любя!
Че си ми едничка на света! —
Но заводът ще е толкоз хубав,
хубав като нашата мечта!
Спомняш ли си
как сме си говорили
край Росица късно вечерта,
как мечтахме:
за всички хора
повече да бъде радостта!
И сега, когато тука скели
дигнал е
заводският строеж —
аз не мога да си дойда в село!
Помисли… и ще ме разбереш.
Помисли…
и в Добромирка пролет
щом се върне с птиците от юг
и разлисти белите тополи —
ти ела!
Ела при мене

тук!

БЕТОН И МЕЧТИ

На зидаря Бай Захари

Студ! Студ!
И ти крачиш
настръхнал.
Бетонобъркачката
задъхано
хрущи,
скрипти и трещи.
А вятър връхлита,
лицата ни щипе,
фучи и в очите
сняг сипе.
Ръчага потеглиш
и трепваш —
о него
ръката залепва.
Но цехът наблизко
не иска да знай.
Той чака,
той иска:
— Бетон
дай! —
Нагоре в етажите
зеят кофражите
— гладни
грамадни уста. —
От дланите капе
кръвта.

Изтръпнал посягаш
и устни прехапал
пак хващаш ръчага.
Бетона изливаш,
но ивици сиви
по него веднага
се стрелват и гонят,
кръстосват се бързо
и сребърна броня
го смръзва.
Пак чакат зидарите.
Мълчи хаспелистът.
Мълчат количкарите.
Мълчи машинистът.
Един изругава:
— Тфю!… Трудна е нашата! —
Друг упрек отправя:
— От студ ли се плашите? —
А оня,
загледан в бетона,
покрит с тънък лед,
излиза напред:
— Мен студ не ме плаши!
Напразно замръзва!
Това си е наше
и то не омръзва!
Но мисъл ме чопли
по дните, когато
с енергия атомна
бетона ще топлим
и чудни мотори
ще караме.
— Ех, майка му стара,
дано да е скоро,
че трудно се чака —
обажда се някой.
— Ще стане! — намесва се

един количкар. —
Сърцето ми днеска
говори така! —
Такава
представата
усмихва лицата
и сгрява
сърцата.
Щом днеска
с мечтата
и с нашата мисъл
говорят сърцата,
сърцата
щом искат —
ей, хора,
мечтайте
дръзко
и мъдро!
Мечтаното, знаете
утре
ще бъде!

СЛЕД ПЪРВИЯ

На Д. Ленков

Вали.
Насядали сме в малката барака,
опрели гърбове един о друг.
Дъждът по ламаринения покрив трака,
а тук е сухо,
хубаво е тук!
Смъдят ни насълзените очи —
лютив цигарен дим ги дразни.
Ни смях.
Ни шум.
Невесело мълчим.
За нищо никой вън не би излязъл.
Врата скръцва,
бързо се отваря
и лудо вътре втурва се Марин:
— Другари! Скоро ставайте, другари!
Вода нахлува в корпус 3! —
Настанахме ний,
но се колебаем.
Отзад си зашушукаха едни.
Навъсил вежди, всеки се старае
да скрие поглед някъде встрани.
— Ей, баби ли сте вий?
Защо стоите?
Така ли ще строим града? —
извика комунистът бай Димитър
и се затичва пръв навън в дъжда.

Поглеждаме се.
Трепваме сконфузено.
Защо стоим?
Нима пак ще се мре? —
Миг само,
и каскетите нахлузили,
след него ний се впускаме напред.
Надбягали и вятъра настръхнал
под ледните камшици на дъжда —
при корпуса пристигаме задъхани,
затъваме до глезени в калта,
над колената крачоли запрятаме
из мътния порой
пред корпус 3 —
и срещу напора му почваме борбата
с лопатки,
с кирки
и с ръце дори.
Минута, две —
водата е отбита!
— Към цеха!
Трябва да се отводни! —
Към него с кофи тръгваме
решително
и пак пред нас е бай Димитър,
той пак е първи,
        погледни!

СТРОИТЕЛНА ПРОЛЕТ

Октомври е.
Дошла е
есента.
По календарен стил
това е
ясно.
Но датите
за нас
днес
не важат
и с тази есен
ний
не сме съгласни!
Старее календарния език,
а щастието
като клон
разлиства се.
Нов календар, историйо,
пиши!
В Димитровград е
пролет
истинска!
Сега цъфтят
по-хубави цветя —
на нови сгради
белите фасади
и вместо птички —
хаспели скриптят,
пей вярата,
строителната радост!
На скелите сълзящата смола,
бензиновият мирис на машините

и тръпнещия дъх на прясна вар —
са по-упойващи от карамфили!
Грей друго слънце —
ТЕЦ „Марица 2“,
сияй небе —
лицето ни засмяно.
И както пролетните гърмове,
тук
маршове разгръща
младостта ни.
Октомври ли е
или май —
реши!
Но не забравяй
твърдата ни воля!
За нас
днес
календарят
не важи. —
В Димитровград е
пролет!

ЗАВРЪЩАНЕ

Като жълти огнища горят
слънчогледите из равнините;
край лъките извива бял път
и в прахта
меко тупат копита. —
Галопират по белия път
лекогривите рижи кобили
и тъй звънко,
тъй сочно звънят
на каруцата тънките зилове.
Зад лъките оттатък белей
мойто родно село
край Росица.
Аз се връщам сега отдалеч —
чак от новия град на Марица.
А защо,
а защо не нахлуй
тръпна радост
в сърцето ми младо?
Добромирка, прости ми
и чуй:
в оня край ми е
родната радост!
Знам, че
в теб се родих за живот,
първи думи съм в теб изговорил,
но където изграждах завод —
там
за полет крила съм разтворил.
Тънки зилове
звънко звънят
към селото, където съм раждан.

Добромирка, срещни си синът —
на Димитровград
новия гражданин!

ЕТО ЗАСЕЛНИКА

Приведен, вкопчен в гредореда,
последна летва
аз кова.
Отгоре слънцето ме гледа
и весело следи
това.

След някой ден
ще червенее
от цигли
покривът висок,
с фасади бели
ще се смее
завършен
жилищният блок!

Не зная
кой ще го насели,
кой ще живей тук
в мирни дни,
но щом свалим
ей тези скели,
очакван час ще прозвъни,
И още отсега
за мене ясно е —
ще влезе
в блока построен
голямото човешко щастие
на утрешния ден!

ПРЕДМАЙСКО

Скърцат макари,
скърцат въжа
и слуха ни
остър шум
реже;
дигнал ръст,
с цял етаж
възмъжал,
диша
трескав,
наежен
строежа.
— Дай бетон!
Още дай!
Напълни!
Издигни!
С цех готов
Първи май
ще посрещнем
ний!
Не за ордени,
норми,
числа —
за красивия корпус
ний
мислим.
Колко проста е
в него
за нас
на живота ни
новата истина!
Само скелята да се свали —

ще разцъфнат
червени фасади.
И след тези
напрегнати дни —
пей,
ликувай, строителна младост!
Този корпус,
развял дим-знамена,
вбил комините си
в небесата,
нека утре да бъде
за нас
най-правдив,
пълногласен оратор!
Всеки час,
всеки миг —
в марш, строителен фронт! —
Искат нашите дни
много пот
и бетон!
— Дай бетон!
Бий
докрай
дезертьора застой!
И след всеки
нов Май —
пак с предмайски темп
строй!

„КОРПУС 206“

Ние вярвахме.
Ние мечтахме.
Всяка тухла редихме
с любов!
Погледнете! —
докрай издържахме! —
„Корпус 206“ е
готов!
Нека вият
свирепи виелици,
нека блъскат
от всички страни! —
Стой, наш корпус смело
и разказвай
за трудните дни!
Наша!
Наша е
в твойте колони
устремената
висота!
И узрялата твърд
на бетона,
и суровата
красота!

СИЛНИ СМЕ!

Корпуси —
строго студени.
Сивочервени стени.
Вечер.
И вой на сирени. —
Смяната
смяна смени.
Гасне, припламва,
припламва и гасне
в цеха широк
зарево —
трепка вълнисто в стъклата
отблясък,
плиска бетонния свод.
Електрожените
съскат, хриптят —
с меко пращене те
искри струят.
А инженерът съветски
ходи усмихнат край нас;
гледа,
показва,
съветва —
как да споим
всяка част.
Как не ще свършиш монтажа
с помощ
от близък другар?
Всеки тук
с право ще каже:
ние сме
силни

сега!
— Почвай отвесни заварки!
— Тука ли?
Дай електрод! —
Почваш.
И блясъци ярки
плисват бетонния свод.

МИЛ МИ Е ТОЙ

Тая река
не е Росица,
тук не е север,
а юг;
милите дни
на моето детство
не са разцъфтявали
тук.
Не е в тоя край родната стряха,
но мил ми е той
за цял живот!
В радост
мечтите ми
тук разцъфтяха,
тук
ний строихме
завод!

ДОБРО УТРО, ХОРА!

ПЪТЕКИ БЕЛЕЯТ

На Д. Събев

Тук
площади и улици
няма —
младенец е
квартала;
има жилищни блокове само
и трева избуяла
между тях зеленее,
а през нея
напреко
колко много пътеки!
Лъкатушно
те тръгват
отвред,
от различни квартири,
и достигнали
блока-съсед,
пред вратите му спират.
Колко стъпки по тях
са кънтели,
колко стъпки
е чула земята!
Нов преселник ли
тук
се засели —
тръгва
нова пътека

в тревата.
По закон сякаш става
така,
и разбираш, че
всяка пътека
е протегната братска ръка
към приятеля мил —
към човека.
Този нов закон
в труд се кове
с много обич
и много доверие.
Днеска
в нашия грохотен век
тук
човекът
човека
намери.
Нека винаги
всеки
помни
тези пътеки!
Все по-много
и все по-широки
навред
все така те
да белеят
и да водят
към всички посоки,
добри хора
където живеят!
Да ги свидим
и пазим
навеки!
Знай,
врагът се бои
от това. —

Нека
никога
тези пътеки
не заглъхнат
в трева!

СВЕТЛИНИ

Небето звездно искри.
В клоните вятър звъни.
На склона се спри,
погледни! —
пред нас е градът
и горят
светлини,
светлини…

И възторг в този час
като кипнал талаз
в гърдите
прелива и бий.
На трудното дните
спомни! —
Светлините пред нас
ги запалихме
        ний!

30 СТОТИНКИ

Нашата столова
всеки я знае —
всички строители
тук
се събират;
идват,
нахранват се,
а който желае
я лимонада,
я бира —
в ресторант
няма да ходи;
за всички —
за теб
и за мене —
в левия ъгъл
при входа
тука
бюфет уреден е.
Не се озъртай,
не губи време!
Не ще ти сервира
друг;
вземай,
каквото ще вземеш —
ти си бюфетчик
тук!
Става просто
така:
едната ръка е
продавач,
а другата твоя ръка —

клиент-купувач.
На отсрещната маса
стои малка кутия —
това е
бюфетната каса.
Да кажем, че
бира изпиеш —
сам
заплащаш цената,
ресто си връщаш
пак сам.
А съвестта ти
е контрольор
там.
В нея насочил
свойто съмнение,
днеска аз питам
домакина Давид:
— Как е
паричното обръщение?
Сигурно има
голям дефицит? —
А той ме упреква
и се възмущава:
— Как може — казва —
обида такава?
Несправедлив съм бил
към съвестта!
Сметката
точна била.
А пък вчера,
при преброяването вечерта,
в касата той
и бележка намерил.
Вземам бележката,
в ръце я държа,
засрамен я гледам

и в нея
прочитам:
„Десет стотинки още дължа!“ —
Сложил
и подпис
длъжникът строител.
Пил той, платил, но
парите
не му достигнали с малко
тогава
касата все пак
не е дефицитна —
ето —
човекът
бележка оставил!
А над кутията
глава надвесил,
днешната сума брои домакина;
свършва проверката
и казва весел:
— 30 стотинки
в повече има! —
Радост голяма
в сърцето ми бризна,
сякаш най-после
в същия час
рухна
световният капитализъм.
Братя строители,
гордея се
с вас!
Запад,
сложи си монокъла
и виж
колко богата е
моята страна! —
Банките в Нюйорк,

Лондон,
Париж
нямат
такава висока цена!

В мойта Родина
растат
и живеят
нови хора
с нов морал! —
Днес
тези 30 стотинки
за нея
са
огромен
капитал!

МОЯТА УЛИЦА

Ето я
нашата улица,
погледни! —
облечена
в риза от сиви павета.
Нова е
тя,
като нашите дни —
родена
през първата петилетка!
С радостта на стопанин
крача по нея,
край мен зеленеят
липите млади;
с бляснали стъкла
свежо се смеят
многоетажните
хубави сгради.
В строй
край алеите
вървят пионери;
малко дете,
чуло тяхната песен,
крещи от прозореца,
а над него трепери
като бяло крило
белоснежна завеса.
Младежи се връщат
от стадиона
и шумно говорят —
мачът бил
хубав.

Някои влизат
в киносалона,
в читалнята,
а трети —
в клуба.
Под грейнали глобуси,
разтворил врата двукрила,
ресторанта те кани
на вкусна вечеря.
Пред новия театър —
народ!
гъмжило!
На афиша:
Довечера — „Щастие“ —
премиера.
На тротоара
връхлетя срещу мене,
в костюм нов облечен,
миньорът бай Коста:
— Цял ден те търся,
другарю Пенев!
Ела тази вечер
в дома
на гости! —
Аз тръгвам и казвам, че
тази вечер
ще гледам „Щастие“, но
той
ме спира:
— Сега ми ела,
не живея далече!
Вече
в новия блок
имам квартира!
Върна се днес
и студентът,
с жена си —

синът ми, който се учи
за агроном!
Ела и виж
сега
моето щастие
на тази улица
в моя нов дом! —
А тихата вечер
града е забулила;
усмихнат —
мълча.
Какво да говоря? —
Говори край мене
новата улица
с гласа на
щастливите хора!

В ДЪЖДА

Навън вали,
вали дъжда,
бълбукат и шумят
улуците
и сочнозвучно из града
плющят по плочите
капчуците…

О, колко весел е дъжда,
когато знаеш:
има къща
и незаключена врата,
където можеш
да се връщаш.

ДИМИТРОВГРАД

Градът на Димитров
не е морско пристанище,
ни извор, с вода лековита прочут;
не е връх планински,
нито е граница,
не е боен фронт,
не е институт!
Но винаги —
всеки ден, всяка година —
ученици, войници,
моряци, летци,
пионери,
работници
от фабрики, мини
с планински,
с градински цветя и венци —
като на празник
в тоя град идват,
тъй както братя
при родния брат.
Те идат да чуят, да срещнат,
да видят
на мечтите човешки
цъфтежа богат.
В заводите, пълни с мотори,
с упорство
и хора,
като плод
смелата вяра където узре —
те пият от извора на умението
да се борят,
добре да работят

и да живеят добре.
И сякаш огрени от слънце могъщо,
с усмихнати устни,
с прояснен взор,
те в родните краища пак се завръщат,
криле разкрилили
за полет горд.
Димитровград е
извор на сили
и младост,
между вчера и днеска —
здрав фронт;
широко пристанище на нашата радост,
граница будна
от сърца и бетон!
На дните ни той е
топложивият дъх!
И на мечтите ни —
величавият връх!

НЕБИВАЛА СВАТБА

На БКП

Под бойното знаме на труд и сражения,
през водите на дните
и намерила брод,
мойта млада Родина е
в настъпление,
към комунизма върви
моят народ!
На единия флаг
язовири са
в бдение,
на другия —
щедри поля
с едър плод.
А в средата,
по главното направление,
са строени
завод
до завод.
Вий белият вихър
и яростно брули
червените корпуси,
отрупани в сняг,
а идват на смяна
дни-караули
и се усмихват
пред родния праг.
Вече сгодена е

мойта Родина
на комунизма
за младия век.
Сватба ще дигнем
ний
догодина,
весел сватбар ще е
всеки човек!
Небивала сватба
край богата трапеза
тя
с нашия труд
ще празнува
навред. —
Машини и рози,
жита и поезия
ще бъдат
за нея
сватбен букет!

ЗАВОДЪТ

… Огромен завод…
завод на живота…

Н. Й. Вапцаров

Диша заводът
и тътне
в труд неуморен;
с него връстник е
синът ми,
Всеки комин
и колона
и бетонна
на този завод,
всички стени
извисени —
с пот са споени,
с моята пот!
Всеки цех тука
познал е
тръпка
от моите сили;
мойте очи
недоспали
неведнъж са отразили

залеза пурпурнозлатен,
гаснещ над скелите бели,
неведнъж
        пили зората
пак от високите скели.
Всичко
        с упорство,
        с мечти
        и бетон
е построено
от мене!
Мое е
        то,
както са
        мои
        очите,
                с които
ви гледам сега,
както е
        моя
        ръката,
ей тази ръка,
        която
виждате вий,
както е
        мое
        сърцето,
        което
в гърдите ми
        бий.
Диша, боботи —
                работи
всеки ден,
        всеки час
младият
        завод на живота,
в служба

на нас.

ДИМИТРОВГРАДСКО УТРО

Засмяна,
внезапно избухва зората,
лъхти из алеите бодър хлад.
Руменеят като божур
небесата.
— Добро утро, хора!
Добро утро, град!
Лъщи изпотената
трева детелина,
искри бистра роса,
по-чиста от сълза.
Димят на завода
дулата-комини,
сякаш току-що са
изстреляли залп.
В парка —
синият облак на цъфнали люляци
и рояци крилати певци
между тях.
А навред из града
по измитите улици —
громолене и звън,
говор
и смях.
Дъщерята си малка
на рамо понесъл,
Андон бетонджията
минава край мен.
Защо ли е
толкова
забързан
и весел?

— Пратих — казва —
                жена си
                на курорт оня ден
а в детските ясли
                аз отнасям детето.
Ако не бе
        то,
        щях да тръгна
                нощес.
Знаеш ли? —
        Мойта бригада
                в блок пети
почва
        бетонната плоча
                днес! —
А чурулика
        с крехкото гласче
                        като славей
и пери ръчички
        безгрижната дъщеря.
Крачи бащата,
        на рамо кораво
понесъл самата
        яснолика зора.
Настигат ме мигом
                сенки понесени,
профучават
        и ме облъхва
                лъх ведър. —
За Химкомбината
                и ТЕЦ-а
                весели
работници
        на смяна отиват
                с велосипеди.
Загледани в тях,
        на автобуса празен

в кабината,
кимват си многозначително
кондуктор и шофьор;
пътници
пак нямат.
Ето я
причината —
този работнишки
велосипеден транспорт…
Пара и дим надимил
отсреща над гарата,
тръгва ешелон
в дълъг път устремен.
Чакат го нейде.
Селитра
той ще откара там,
тръби етернитови,
въглища
и цимент.
В гърдите ми
рухнал е
възторг изобилен!
Тука
самият живот
в ранни зори,
набъбнал от радост
и млада сила,
ме среща
забързан,
засмян,
упорит!
Вий сте
творците му,
в него
с вяра влюбени,
мои мили хора,
поели на път!

Ей го
и слънцето!
Утрото е
хубаво,
а колко по-хубав
ще бъде
денят!

НИЕ ОТ ДВАДЕСЕТИ ВЕК

НЕГОВО ВЕЛИЧЕСТВО ЧОВЕКЪТ

Кой казва, че мойта Родина е
бедна
на крепости,
зали,
разкошни дворци?
Кой казва, че тя е
на място последно,
без владетел велик,
без велики творци?
Кой?
Вие ли, господа бизнесмени,
заробили алчно
на човека труда?
Елате сега
в тази земя обновена,
елате и вижте
добре,
господа!
Вий техника имате —
модерна, голяма!
С какво ли не
вашият свят е прочут!
Но нямате!
Нашите хора вий нямате —
свободните хора
на свободния труд!
Елате и вижте! —
Ето владетеля,
на трон от упорство,
мечти
и бетон,
могъщо изправен,

хванал в ръцете си
не жезъл,
а кирка,
чук
и трион!
Той
цехове има —
зали просторни,
с послушни лакеи —
машини и дни.
Тук
всяка трудност е
негов затворник
зад крепости яки —
заводски стени.
На труда по закона
под свое владичество
събрал всички радости,
безсмъртен навеки,
бди
и твори
той —
Негово Величество
Човекът!

МУЗЕЙ НА СТРОИТЕЛСТВОТО

На В. Власев

Димитровград.
Априлски дъжд.
Годината
хиляда деветстотин петдесет и пета е.
В родилни мъки се поти Родината
на поход през едно задъхано столетие.
По направлението
в настъплението
са знаменосци Партията
и Правителството.
И аз — един боец,
горял в сражението —
се срещам
с подвига —
в „Музея на строителството“.
Безгласно той говори за строителите,
а колко е велик езика на мълчанието! —
О, колко люта трудност
са изпитали те,
додето влезе тоя подвиг
тука в зданието!
Но като свредел в мен върти
съмнението,
в тревога се мрачи на мисълта ми
виделото:
Когато утре дойде
поколението

на нашите потомци —
подвига
ще види ли то?
Дошло на среща тук
с преданията,
на среща с нас —
героите от петилетките,
в макетите —
пръв образ на мечтанията,
в ей тези експонати
с кирките
и вагонетките —
ще може ли да прочете
строителната
велика летопис на
дните ни в изграждането?
Как ще усети
оздравителната,
мъчителната треска
през века на раждането
и всички трудности небивали
дали ще разбере,
ще си помисли ли то,
как в хляба
и душите
са наливали
на нашта пот
соленото и киселото?
След време
дните като вентилатори
ще изгребат
дъха на преживяното;
не ще го върнат
книги-агитатори —
за вас, потомци,
непознато
ще остане то!

Ще бъде много писано
и казано,
но истината
за строителя човек
ще си остане
в друг музей запазена —
в човешкото сърце
от двадесети век!

КЪМ ПОТОМЪКА

Непознат мой потомък,
за теб мисля
аз,
в труд загрижен за теб
и за твоето време.
И желая
като наследство
от нас
мъжеството на
нашите дни
да приемеш!
Ако някога
в труден час
ти изневери то,
ако твойта ръка
за трудови битки
отпадне
и в гърдите
сърцето не бий упорито —
ела тук!
Погледни
корпусите грамадни,
построени
на това мъжество
от ръката!
В заводските кули,
от метал неръждаем,
виж на нашите дни
височата,
атакуваща
на небесата безкрая!
Не кръв,

а хала
ще букне
в твоите жили,
свежа сила
отново
в теб
ще заблика. —
Туй, което
за теб
ний сме строили,
век след век
то
на труд
неуморно ще вика!

НИЕ ОТ ДВАДЕСЕТИЯ ВЕК

На Митко, Лена и Живка

Говоря на вас,
потомци-наследници,
от твое име,
съвременник мой!
Говоря
по волята
на строг заповедник —
сърце човешко
се казва
той!
Късче по късче
на деня от твърдината
своето щастие
откъртваме
ний;
троха по троха
го събира Родината
и глътка по глътка
сладко го пий.
Утре наистина
по-щастливи
ще бъдат
ония, които
ще дойдат след нас.
Те с възхищение
за труда ни ще съдят
и искрен ще бъде

благодарният глас!
Защото
с пот кървава ний
сега крачим,
пороя на трудното
заприщили в яз!
Защото сме
първите разузнавачи
на комунизма
към ранния час!
Ний сме
разсъмването
трудно и свежо!
На техния ден!
Ний без протест
на нашия век
огромната тежест
на своите плещи
понесли сме
днес!
Кога е виждала
това
планетата?
Кои са стояли
така
на пост? —
Към бреговете на нови столетия
ний сме едно
поколение — мост!
Не е ли
радост голяма,
велика
да знаеш
какво
и защо
си творил?
За нищо аз

никога,
с никого
такава радост
не бих заменил!

ЗА КОМУНИЗМА

Да жертваш
живота си
за комунизма
е трудно, но
с гордост
ще го отдадеш,
щом вярваш на дните му
в утрото близко
и тръпнеш по тях
в неугасващ копнеж.
Така да допуснем, че
днес е
в опасност
този копнеж
и родният край —
кой честен строител на
своето щастие
ще се колебай?
Знам — никой!
От скелите
мигом ще слязат
зидарите с грапави
здрави ръце,
ще скочат работници,
в масло омазани,
стругари и шлосери
от всеки цех;
от варници,
рудници
в строй
ще излязат
огняр до огняра,

миньор до миньор —
и всички!
Всички
с пламтяща омраза
сурово-решени
ще тръгнат
в отпор!
И трудно ще бъде
срещу пристъпа вражи
да паднеш в бой
за комунизма, нали?
Но много по-трудно е
и много по-важно —
за него
днес
да се живей
и твори!
Това е то
подвиг —
напред
да напираш,
с воля и взрив
да разкъртваш
скали;
преградата сетня
с барут да минираш
и път да откриеш
към свежите дни!
Това е то подвиг —
да хванеш живота си,
юздата да хванеш на своя живот!
Впрегни
с историята
мъжеството си,
издигай нагоре
завод до завод!
И стане ли нужда —

тръгни на бой
смело!
До кокъла вражески
щик удари!
Прицелвай се
точно!
Сигурно
стреляй!
Победи!
Живей!
и твори!

РАЗМИСЪЛ

Знам, че
живата лава
на тия години,
които мечтата ни
в труд нажежи,
но времето
под могъщия дъх
ще изстине;
построеното
може да се разруши,
на ония, които
изгаряха
в тяхната лава,
тая жажда
и воля
да бъдат щастливи
и умението
да се борят,
да побеждават —
ще останат
завинаги
живи!

КОГАТО СЕ НАЛИВАХА ОСНОВИТЕ

РЕЛСИ

Пред очите ми — скели изправени,
зад гърба ми — изходени друми.
Колко много неща премълчавани
колко много неказани думи!
Пълен с грижи,
        тревоги,
        мечти,
във метал
и цървули
        обут —
ешелонът на дните лети
пред едно поколение труд.
Не важи откъде идеш днес
и къде
        като друмник
                поел си ти. —
В ешелона
        при другите
                влез
или лягай
        самичък
                на релсите!
Плодовете
едва са зазреяли.
Аз ги чакам…
О, труден мой ден!
Аз не знам
        старини ще живея ли —
всичко може да стане
                със мен!
Но такъв —
с непреклонна глава,

грубоват,
неспокоен,
готов —
аз от релсите
викам,
зова
и вървя
        като клетва суров!
До гръбнака на скели изправени
съберете се, хора и друми —
да си кажем неща премълчавани,
да си кажем неказани думи!

ПРЕД НОВА ГОДИНА

Улиците
задъхано тичат,
извиват,
а сградите гледат с прозорци
към тях;
на внезапните радости взривът
там избухва
в думи и смях.
— Тик-так, тик-так —
тиктака часовникът пак
и тика
колесницата на годината
по стръмнините на дните.
С нас през билото им
скоро ще мине тя!
Ний идем на времето
от дълбините корави,
отдалеч идем!
И отиваме
много далеч!
Някой с увиснали празни ръкави
подига очите си,
сякаш издига меч.
О, тия очи!
На тревогата с блясъка мощен
като червени сигнали
те горят
и крещят,
те говорят безгласно,
те предупреждават:
— Мирът е
още

в опасност!
А знайте ли?
Знайте ли, хора? —
Едно дете
        ще бъде родено наскоро!
Едно дете
        скоро ще милват ръцете ми! —
Миличкото! Под сърцето ми
вече тупка сърчицето му,
хълца от радост мойта жена.
Мария! Любима!
Само три месеца има
до деня,
когато в къщи
        ще станем
                трима!
Колко е хубаво, че
        и тая година
                отмина!
Гледайте
колко далеч сме дошли!
Родино,
на прага ти тропа
        нова година,
на радости нови
тя ще бъде родилка, нали?!
Нека дните й пият
на земята
        плодоносния сок
за производство
        на цветя
                и пшеници!
Силни да бъдат
        ръцете!
Размахът —
        широк!
Клони и гнезда да има

за птиците,
за хората —
стряха
и песни,
и труд,
а за децата —
майчина пазва
и топъл скут!
Хиляди тайни отгатнахме вече!
Времето
нищо от нас не ще скрий!
Ний тръгнахме
рано,
от много далече
и много далече
отиваме
ний!

ПО-ДОБРЕ НЕ ГО РАЖДАЙ!

От колата на времето,
строго свил веждите —
размахва камшика си
предприемачът живот:
— Е-хей, раждайте, майки,
отглеждайте
нови шии
за моя хомот! —
А по навик стар
слънчогледови семки захрупкала,
днес жена ми
терличета детски плете;
под сърцето й
ново сърце е затупкало —
сърчицето на мойто дете!
Аз не зная
и то като мен
ще обича ли
край Марица най-младия град,
аз не зная
момче ли ще бъде,
момиче ли
и какви ще му бъдат очите
по цвят.
Все едно
дали те ще са синички,
чернички —
нека само да бъде
човек с очи!
И да може
врага,
лицемерника

от приятеля
        да различи!
Все едно
        какво име ще носи
                и дълга ли
ще му бъде пътеката
        в този живот —
но да носи
        заслужено
                името българин,
голямото име на своя народ!
Нека търси
        в труд честен
                на всичко началото,
да знай:
        там е
                на всичко
                        праизворът жив!
Нека найде той
        цялото щастие,
                цялото! —
само с цял дял
        човек е щастлив!
И запрегнал живота
        в колата на времето,
по стопански да седне
        на ритлите — дни;
да ехти
        на пътуването громоленето
към жадувани далечини!
… Ако няма да стане той
        ей такъв гражданин
ти, другарко добра,
по-добре не го раждай!

ВЪПРОС

Сто пороя
в душата ми тътнат
с могъщо бучене
и тъмней на бездомните нощи
студения мрак…
Сърце,
мозък
и нерви,
и всичко, що има го у мене —
е превърнато сякаш
в един въпросителен знак…

Още три дни!
Останаха два дни!
Остава един! —
От родилния дом,
на ръце с моя син,
ще излезе родилката —
мойта жена;
дом си нямам —
къде ли ще ги подслоня?!

До деветия месец
без жилищен съд
на квартира
във утробата майчина
лесно прекара синът.
А навън е по-друго:
тук дом не се лесно намира —
има жилищна криза,
има жилищен съд!
О, чие ли сърце за бездомните ще заболи?

Кой над моя невръстен син ще се смили?

Сто пороя
в душата ми грозно реват,
че след два дни
събрание има съдът,
а синът не изчака,
той вече дойде —
и сега —
        накъде?…

ТЯСНА КУХНИЧКА В ЗДРАЧ ПОЛУСИН…

Тясна кухничка в здрач полусин,
на прозорчето — бяло перденце;
зад перденцето — дребни шишенца
и рецепта за пеницилин,
а във люлката — малко момченце —
моя болен двуседмичен син…

Светът още не му е познат,
но от първата седмица вече
това мъничко слабо човече
позна болки и болест, и глад,
че от люлката още затече
по рецепта живота му млад…

Как е тъжен, тревожен светът!
Как е страшно на път — кръстопът
по рецепта живот да живееш! —
Дали с нея той ще оздравее,
дали болката ще преболи,
дали люлката ще се люлее —
дали?…

ДРУГАТА ГРИЖА

Още нямаме всички неща,
без които синът ни не може,
затова съм тъй често тревожен,
затова е безсънна нощта,
затова съм понякога тъжен…
А как иначе? Аз съм баща!
Който иначе казва, той лъже!

Ако не днес, то утре, след дни —
всичко нужно ще имаме вече:
и дърва, и корито, и печка,
и елечета, и пелени…
Но мен друго сега ме вълнува,
друга грижа у мене кълни —
че с пари не се всичко купува!

Тази истина в плен ме заграбва
и над мен се стоварва дългът:
о, когато порасне синът —
освен дрехите, млякото, хляба
ще му дам ли от нашия век
и това, що му трябва,
за да бъде човек!

ЕПОХА

В гняв и жалба
клокочат гърдите задъхани
и тежи на езика ти
дума неказана.
На живота в долапа
се ширнали
плъхове,
заменили
с високите звания
разума…
С мръсни пръсти
мерзавец
в душата ти рови
и скверни това в тебе,
що пей
и гори.
Да даде за стотинка
честта си
готов е —
защо не?
— заменил би той
тор
за пари…
И смърди тази чест…
Денят стана
задушен;
вонят гнили души
и коварство,
и кал…
Слушаш този глас,
който не искаш да слушаш
идва този,

когото не си позовал!
Набий с вятър устата си,
мозъка —
с глупост,
че виж! —
оня там
в джоба си
камък държи
и се готви
главата ти
с него да счупи,
щом не бъде покорна
пред гнусни лъжи…
А има път!
Има истини!
Има надежди!
Те те мамят
и чакат,
и викат: —
тръгни!
Но със стиснати зъби
и свъсени вежди,
ти си още
тук —
в душните облачни дни. —
Колко трудно е
в нашия век
да бъдеш
честен човек!

РОЖБО МОЯ!

Тук денят
над желязо се ражда.
Тук росата роси
над бетон.
И по блеснали релси
в дим,
в сажди
отгърмяват
вагон след вагон.
Цех до корпуса,
корпус до цеха
извисява
грамаден завод.
Рожбо моя!
Фиданчице крехка,
как ще цъфне
тук
твоя живот?!
Как ще пуснеш ти
корен
в желязо?
Как ще пуснеш ти
корен
в бетон? —
То не става
по план набелязан.
То не става
по план
и закон!
Рожбо мила,
за своето детство
ще потърсиш ли утре

вина?
Приеми ти
от мене
в наследство
вместо роден дом —
родна страна!
Приеми я
такава:
в дим,
в сажди!
Ще е трудно!…
Но ти я милей! —
Без дом роден
човекът се ражда,
а за роден дом
трябва
да пей!

НАСЛЕДСТВО

Аз три години, сине, съм по скелите
на новия завод ей с този чук
и хубаво богатство ти печеля,
каквото не печели всеки друг.
Не се съмнявай никога в успеха си,
а вярвай в своя радостен живот! —
Ще наследиш просторни,
светли цехове,
ще наследиш от мене
цял завод!
И утре,
щом задиша с дъх напрегнат,
иди като стопанин в него ти! —
Другари, дружба
ще намериш в него
и всеки
с обич ще те обгради.
С тях
в цеховете край моторите,
в труда сближил сърце и рамене,
ще разбереш, че
дружбата и хората
са най-голямото богатство днес!
Обичай ги
Бъди добър наследник!
И трябва ли —
за тях умри дори!
Бъди на Партията верен редник —
наследството ти
        тя
                осигури!

НА РАЗСЪМВАНЕ

На възторзите първи
от буйната шумна гора
аз дойдох
и назад
през прозорците-спомени
вгледан —
виждам дните на много митинги
и много „ура“,
виждам тебе —
богат на мечти
и на радости —
беден.
Докато моите стъпки кънтяха
из тази гора,
аз си мислех, че
слънчев ден
ще ме срещне
зад нея —
а ме срещна
една зазорена
студена зора
и небе —
едва почнало да розовее.
И разбрал, че е още далеко
мечтаният склон,
че там
само с „ура“
не ще стигнем
след триста години —
виж! —
сдружих се
с желязо

и тухли,
с греди
и бетон! —
виж! —
превърнах мечтите си
в грес
и бензин
за машини!
Отдъхнете, площади!
Вече
от триста митинга
и триста „ура“
една тенджера е
триста пъти
по-нужна,
по скъпа!
В нея мога яхния да сготвя,
чорба да сваря,
та на скелята пак
сит и якичък
после пак да стъпя.
Всяка моя мечта е
по-земна от земния свят —
и пространство,
и време
заема тя
в пътя народен!
Погледни! —
като зов,
като знаме,
като плакат —
аз издигам
над път и глави
своя син първороден!
Аз съм пътник —
с надежди
богат и щастлив,

но тук
често
и дни на сълзи ме причакват.
Вие знайте сами:
сърце
докато не заболи —
очи не заплакват!
О, елате при мен
в тази кухня
сред здрач тъмносин!
О, елате при мен
в този гроб,
в тази пропаст без дъно!
Но елате
и вижте с очите си
болния син!
Пожълтял като смин,
моят син
като червей се гъне…
И расте,
и надига се в мен
един гневен протест,
по-нужен,
по-едър,
по-нов
и от новите сгради!
А съседът бай Ради
се шири в три стаи
днес —
тоест —
на председателя
братовчедът бай Ради!
В едната е той —
лежи,
чеше си крака събут;
на стол
в другата,

с плетка
в ръце
спи съпругата Тотка.
А в третата стая,
доволна от този уют,
спи блажено и тяхната
сива проскубана котка.
Щом зачуе шума в хола,
тя трепва,
отваря очи —
но не трепва,
не чува шума
синът ми обичен.
Влиза лекарката Аладжова,
за миг помълчи,
после почва съветите стари
с глас вечно привичен:
— Декристол му е нужен!
И слънце!
И въздух
по-чист!
Щом нямате
тук —
навън
дните да бъдат прекарвани! —
А навън тежи
зимно небе
и сурово мълчи,
и зъл вятър
подгонил е в него
загракали гарвани.
— Чуйте, майки угрижени!
— Чуйте, тревожни бащи!
Всички ние,
сдружени с бетона,
с желязото,
с тухлите

и кръвта дори
ще накараме
да закрещи,
за да влезе
чист въздух
и слънце
по-скоро
и в кухните!
Нека
само над люлките с рожбите
новородени,
нека
само над тях
да навеждаме своята глава,
докато не опазим
правата свещени —
на човека
свещените вечни права!

КОГАТО СЕ НАЛИВАХА ОСНОВИТЕ

Ще догоряват залези и хора,
и спомени, и чувства, и мечти:
ще отцъфтят салкъмите на двора,
вечерник в клоните ще зашепти.

Живота своето от нас ще вземе
и весело ще пей като капчук,
когато за наследници след време
ще дойдат нашите потомци тук.

Сърцата си пак в песни ще разказват
и пак ще вият птичките гнезда,
и все така на майчината пазва
ще грее златна рожбица звезда.

Ще има пак синчец и теменуги
и погледът им син ще бъде пак —
но хората ще бъдат вече други
и друг — денят на бащиния праг.

Дали ще им разкаже с памет свежа
историята или ще мълчи
как избуяваше у нас надежда,
поливана от плачещи очи…

Как в път, омълнен с бойни урагани,
последна бомба сменяхме с кураж,
как после из кофражи радостта ни
израстваше етаж подир етаж…

Как двадесет и пет годишни бяхме,
а нашата коса се посребри,

как не за дребно щастийце вървяхме
по първата роса в зори…

Потомци, вий напразно ще се ровите,
докрай едва ли ще узнайте вий,
когато се наливаха основите —
какъв живот живяхме ний!

О, колко трудности за нас дойдоха!
Завидна беше нашата съдба!
Ний не живяхме дни, епоха —
борба живяхме ний, борба!

ХОРА, НАПРЕД!

ХОРА, НА ПЪТ!

Като струна изопнати
са напрегнати хората смели,
докосни ги —
ще се разсипе звън изведнъж.
Те вървят,
през целините на дните поели,
разтревожени
като мравуняк пред дъжд.
А в синия люляков скут на градините
славей в песен разказва свойто сърце.
Три струи от пушек
завода държат за комините,
нагоре го дърпат
с три черни ръце
и в небесата — графа голяма —
те неуморно,
ден подир ден,
чертаят
възходящата диаграма
на човешкия труд
освободен.
Задъхана из равнините,
заводите,
мините —
с краката на укази
и постановления, —
днес
кралимарковски скокове
прави родината,
понесена
като кон галопиращ,
като весела вест.

Неравен е нашият
български път
и много дни още
не ще ни е леко,
защото е още далеко
върхът,
много далеко!
Над него рано-ранила
в небесните лазури,
с усмивка ясна и мила —
зората бере божури;
и припнала като девойка щастлива,
разпяла се е
нашата пролет небивала.
Тук на земята
от магазина небесен
не падна тя,
от никакъв господ
не беше отключена.
Не е намерена,
не е открадната,
нито е даром получена.
Не с хленч дойде пролетта ни,
а с тежки сражения!
Не с ръкопляскане —
с труд!
С бойни лихви
и пот
заплатена е
в жар,
в дъжд,
в студ!
И ако някога
в трудност голяма
сме проронили сълзи —
било е от кремък искри.
Нашият спомен гроб няма,

нашите сълзи нямат сестри!
Вие, които с мен сте вървели,
вие, които сте държали трион,
вие, които сте вдигали скели
и знайте как зрее бетон,
как тухли до кръв ожулват ръцете —
вие ще ме разберете!
… Отхожда младост, увяхва хубост.
Нови ще цъфнат,
просто по план!
Ще има
след тия мъки и грубост
повече нежност
и смях неизсмян.
Вярата нека
сърцата ни пак охрабрява
на големия ден
към победния кръстопът!
По дяволите
празните думи,
лесната слава!
Сит е на думи светът!
— Хора, на път!
— Хора, на път!
Нататък!
Нагоре!
Напред!
И докрай!
Ехе-е-ей!
Близко е вече
върхът!
Здравей, наша пролет!
Здравей ти, наш Май!

ЗДРАВЕЙ, МАЙСКА ПРОЛЕТ

Под засмяно небе
разцъфтяват полетата разпросторени,
прегърнати от разсребрени реки.
Край реките
от радост димят просълзени
росисти лъки.
Върху синия люляков скут на градините
славей в песен разказва свойто сърце.
Огромни струи от пушек
        завода държат за комините,
нагоре го дърпат с черни ръце.
Като в графа голяма
те неизменно всеки ден
чертаят растящата диаграма
на човешкия труд
        освободен!
Напрегнали дъх в равнините,
        заводите,
                мините,
с краката на укази, постановления
        днес
кралимарковски скокове прави Родината,
понесена
        като кон галопиращ,
        като весела вест.
Стръмен е още нашият български път
и много дни още не ще ни е леко,
защото е още далече върхът,
все още е много далеко!
Над него рано-ранила
в небесните лазури,
с усмивка ясна и мила —

зората бере божури
и сплита венец грамаден,
че майски празник пристигна,
израсна вече естрада —
площадът глава повдигна.
Вярата нека сърцата ни пак
охрабрява
на големия ден
към победния кръстопът!
По дяволите — празните думи;
лесната слава!
Сит е на думи светът!
Все така, хора — на път!…
Нататък!
Нагоре!
Напред!
И докрай!
Ехе-е-ей!
Близо е вече върхът! —
Здравей, наша пролет!
Здравей, Трудов май!

ДРУГАТА ПЪТЕКА

Две са пътеките:
на храна в столовата
води едната,
а другата —
в библиотеката.
Ден дъждовен
някога ги заличава,
но те отново
се пак очертават.
Зидари, мазачи
с потни ризи
по нея крачат
и в читалнята влизат.
Майсторите стари,
дошли по строежите,
четат,
разговарят
наравно с младежите.
Плевници, къщи те
преди са строили.
Но днес не е
същото,
не е то до сили!
Само със пот
е невъзможно.
Да изграждаш завод
е много
по-трудно
и много по-сложно!
Разбрали вече,
че трябва
наука —

всяка вечер
те идват
тука.
И затова
две са пътеките:
на храна в столовата
води едната,
а другата
тук —
в библиотеката.

НА ПОСТ, ПОКОЛЕНИЕ!

Социализъм! —
Бягай, съмнение!
Вярата ни
е гвоздей
забит!
В ушите
на сган глухонема
мъжествено време
тръби!
Полята
учат
агротехника,
урожаят
вдига процент.
Производството
в работилници,
цехове —
удвоено,
бракът —
снижен!
Рационализатори,
честито рождение
в труд многородствен,
кипящ!
На пост,
димитровско поколение,
в стопанския фронт
настоящ!
Стрелочник,
на дълги ешелони
линия
към комунизма

открий!
Напред
с влакове хилядотонови,
ход ускори!
Ускори!
Ускори!

ПРОЛЕТТА НА ХОРАТА

Уж е зима,
а пролетни тръпки навън се разляха,
че даже и камъкът ще оживей.
Усмихнато утро с алена кърпа замаха:
— Мили хора, здравейте!
— Петилетка, здравей!
Светлей като вир избистрен душата,
зоват ни мечти —
и пътят е драг
като първи пролетен гръм в небесата,
като първа дъга над родния праг.
Млад и свеж е денят като цвете в гората,
сякаш с него животът започва от днес!
Маркс него навярно е виждал, когато
е писал „Комунистически манифест“.
И ЦК на своите пленуми есенни
тази пролет е имала в предвид!
Виж! Дните прииждат
бодри и песенни —
на времето бентът е вече пробит!
То трактор възсяда,
тъче то на станове,
тук в рудник дълбай,
кове там кофраж…
И на три дъха
с ръце и кранове
се вдига към горния пети етаж!
Колко много мечти!
Колко радост разляна!
Отстъпват пред нас
и умора, и студ.
— Другарю ден, ставай за смяна,

наш хилядорък ден,
на труд!

ЗА ЩАСТИЕТО

Не е измислица!
Съмнение няма! —
Живота у нас
се живей
с интерес.
И мога да кажа
с радост голяма,
че слънцето има
нов адрес
днес!
В града на Димитров,
из всички квартали,
в централи,
в заводи
и домове —
в душите ни
слънцето
е засияло
и в нас на квартира
безплатно живей.
Като него
за тебе всичко е ясно —
твой е трудът ти,
твоя —
властта!
Да имаш
такъв квартирант
е прекрасно! —
Широка е
свежата ни свобода!
Отиваш в завода,
постъпваш на смяна;

в ръката ти — лоста,
машината — в ход!
И слънцето
с теб ведно
лоста е хванало,
участие взема
в труда ти
и то!
Завръщаш се в къщи,
жената е
радостна,
децата ти — също,
на масата —
хляб.
А в ъгъла
тихо пей
твоето радио —
с радост
животът
сърцата наля.
Набъбна от щастие
нашето време,
в труда
с мъжеството ни
расна, узре —
и слънцето стана
за хората земно,
днес
слънцето има
нов,
точен адрес.
Но псета-банкери
на него
с бяс лаят —
империалисти
му готвят
война!

Нима ще допуснем
да станат
хазяи
на нашето
щастие-слънце,
на нас?
За него —
напред!
без умора!
Да разрешим
този въпрос!
На съд агресора!
Вдигнете се, хора!
За слънцето —
в смела защита!
На пост!

ВСЕКИ СВОЯ ПЪТЕКА СИ ИМА

… Човек се ражда, за да даде другиму любов. Оня, който никому, дори и на куче, не е дал поне капка любов, той напразно е дошъл на този свят. По-добре ще бъде, ако майка му вместо него е родила камък. Такъв човек не познава мъката и щастието, няма да остане в сърцата на хората, те няма да го запомнят с добро. Такъв човек — по дяволите.

ПЪТЕКА

Тъжен залез кърви над гората
като прясна отворена рана.
С тъжен ромон звъни на житата
светозарната сребърна пяна.

Уморения ден догорява,
плаче вятърът — сбогом навеки!
Свечерява сега, свечерява
над смълчаните бели пътеки.

Всеки своя пътека си има,
всяка бърза и търси човека…
И аз имах пътека любима,
и аз някога имах пътека!

Още крачка — и ето го края! —
Извървяна е тя, извървяна…
Какво с мене ще стане, не зная,
но едва ли пак пътник ще стана!

Много мили неща аз разлюбих,
дори погледа кротък на мама.
Имах всичко… и всичко загубих —
няма щастие, щастие няма!

Сам да бъдеш — така по-добре е,
нищо в нашите дни не е вечно!
И най-милото ще отмилее,
и най-близкото става далечно.

Всяка клетва е само измама,
всяка нежност крий удари груби. —

Нека никога нищичко няма,
за да няма какво да се губи!

Всеки огън гори — догорява,
никой извор во век не извира.
Туй, което цъфти — прецъфтява,
туй, което се ражда — умира.

Всеки друм става тесен за двама,
всяка радост е бременна с мъка. —
Нека никога срещи да няма,
за да няма след тях и разлъка!

…Догорелия ден над гората
нека само кърви като рана…
Нека тъжно звъни на житата
светозарната сребърна пяна…

ТЪЖНА НЕДЕЛЯ

Здравей, чаша! Ний пак сме сами!
От кръвта ми по-скъпо и мило —
в тебе слънчево чудо шуми,
скръбно образа мой отразило…

Няма топлите черни очи…
Празна крайната маса остава!
Не тъгувай, сърце… замълчи!
Нищо пулса ти не заслужава!

Моя „Тъжна неделя“, ридай!…
Вечер моя, черней като гарван!
За мен всяко начало е край —
не зова… не очаквам… не вярвам!

Надалеч ще заглъхна без вест
като твоята песен, Лозане!
Надалеч ще замина злочест,
само орехът тук ще остане…

Няма истина!… Няма лъжа! —
Тежи само небе свечерено.
Нито се радвам, нито тъжа —
тишина… самота… и студено.

СЛЕД ЗАЛЕЗА…

Живот, живот! —
на младото ми рамо
ти сложи тежка, лицемерна длан. —
Мечтаното е вече отмечтано,
изпита — чашата, смехът — изсмян.

О, колко тиня извора помътя! —
и аз утеха по-добра не знам
от тази — в тоя век на кръстопътя
да бъдеш влюбен, горестен и сам…

Към всичко рано станал безразличен,
аз отминавам чужд и мълчалив…
И всъщност аз не знам какво обичам —
знам само, че не съм щастлив!

Не искам нищо!… С никакви пътеки
не диря през страданието брод —
към слънцето, угаснало навеки,
към скъпата безсмислица: живот!

ПОВЕСТ

Акордеонът пак тъжи
в безмълвието на нощта.
Свири, Лозане, разкажи
на мойта мъка повестта!…

Свири, Лозане, разкажи
за тровещото лицемерие,
което с клевети, с лъжи —
загроби вяра и доверие!

Върху сърцето ми лежи
на злото камъкът студен.
Тежи ми, страшно ми тежи
един живот опустошен!…

Че само гледа и мълчи
това наивно поколение,
макар боли, макар горчи
денят от болка и съмнение!

Свири, Лозане, изплачи
на моето сърце скръбта
по две усмихнати очи,
по белонога красота…

Ще си отида някой ден —
и моят гроб ще зеленей…
Ще плачат дъждове над мен
и залез тих ще ме жалей…

Какво! Нима ще се тешим
с безсмислието на света! —

Отлита всичко като дим
и всичко прах е, суета!…

… Свири, Лозане, разкажи
как бие времето с копита,
как то умира и тъжи
в звъна на чашата разбита…

ОТКРОВЕНИЕ

На Величко — приятеля и човека!

Натежал е на дните простора,
накипял от безпътни мъгли…
И сърцето, преляло от горест,
ме боли, ме боли, ме боли…

Кой ще чуе? Защо да говоря?
За вас чужда е мойта тъга…
Но ще чакам врата да отворят…
Докога… Докога… Докога?…

Като друмник бездомен в умора
спирам тук, път изходил голям…
Отворете ми, милички хора!
Аз съм сам!… Аз съм сам!… Аз съм сам!

Нямам нищичко. Само неволя!
Но аз няма да ви огорча…
Кротко в ъгъла седнал на стола
ще мълча… ще мълча, ще мълча!

Всеки път има край и начало,
дъжд заплиска ли — ще превали.
А сърцето, от мъка преляло,
няма никога да отболи…

ЕЛЕГИЯ

Денят се ражда… Жажда пустинна
като талаз накипя и запя…
Жена милоока! — добра и невинна —
денят се ражда, а аз ще заспя…

Сърцето чакало, но не дочакало,
плакало, докато сипне зората…
На двора тревясал и утрото плакало,
плакало с бистра роса по тревата…

Бяла и румена като циклама
в дните ми горестни ти се яви!
Мълком те гледам… Път към теб няма!
Късно е вече, уви!…

Чашата само скръбта ми разбира
и ще остане тя — ален завет!
Един ще се ражда, друг ще умира
в ръка с пистолет…

Съдба неотменна — задача решена!
Стройна и свежа, с походка лека
дори да се върнеш пак в рокля зелена —
самотна ще бъде една пътека…

ЖРЕБИЙ

Знам, няма и не вярвам в орис,
но вечна болка пари в мен.
Сърцето ми е пълно с горест —
за горест сякаш съм роден,

Преминал в жажда през пустини,
чист извор нийде не съзрях. —
На двадесет и шест години
аз цял век вече изживях.

Горчилка пих, горях в тревоги,
интрига дните ми смрачи —
затуй и плачещи, и строги
сега са моите очи.

Ех, младост! — всичко преживяла,
вървяла в мрак и светлина,
на цял свят горестта събрала —
ти само радост не позна!

ПОРЪЧЕНИЕ

Когато вече някой ден
решиш към нов бряг да отплуваш;
недей си взема сбогом с мен —
отплувай, без да се сбогуваш.

Върви, обичана жена,
понесена вовек в сърцето —
Луната ще е пак луна
и пак небе ще е небето.

В любов недей ми се кълна!
Защо е нужно да се лъжем?
Ти нямаш никаква вина
в това, че ще остана тъжен.

Еднъж ли горест съм познал?
Еднъж ли съм се огорчавал?
При мене който не е спрял,
не ме е само той ранявал.

Ти моята любов прости!
Сърцето ти не ми е длъжно…
Какво е скръб не знаеш ти,
не знаеш ти какво е тъжно…

За сбогом няколко слова
да каже всяка друга може.
Но ти не би могла това,
ти кръст не можеш лесно сложи.

Ах, ти си толкова добра!…
И в свойта нова безнадеждност

без думи аз ще разбера
за отзвучалата ти нежност…

Затуй когато някой ден
си тръгнеш и не затъгуваш,
недей си взема сбогом с мен,
иди си, без да се сбогуваш.

ПРЕЗ ДНИТЕ НА ПОХОДА

НОЩ НА ГРАНИЦАТА

Далеч на юг, далеч от теб съм, моя мила,
но твоят образ пак изгрява в паметта.
В тревожен сън заспала е Дервиш могила
и тъй е тиха… лунна е над нас нощта.

Загадъчно смълчана Странджа бди отляво,
намръщена отдясно се тъмней Сакар…
А там надоле, някъде направо
на Одрин светлините са като пожар.

През тая тиха нощ сме легнали в траншея —
чер змей нагърчен край граничната бразда.
Заставата мълчи, загледана към нея,
и диво се вишат планинските бърда.

Другарите ми спят в ръцете с карабина,
готови всеки миг да станат за стрелба,
защото тук цъфти любимата Родина,
а там отсреща — черни, пушечни кълба.

През тая кротка нощ далеч и Ямбол свети
като петно в една мъглива равнина.
А в нощното небе припламват две ракети,
за миг тук става светло, после — тъмнина.

За тебе мисля аз, за тебе, мила моя,
и нещо сладко пак в гърдите се топи…
Къде ли си сега на тая нощ в покоя?…
Аз бдя над твоя сън… Дете, спокойно спи!

Безшумно из траншея остър хлад нахлува,
небето над Дервиш могила побеля.

А утрото с червен проблясък я целува
и своїто ярко злато по Сакар разля.

Над Странджа пак изгрява слънцето отсреща
и смива от бърдата млечната мъгла.
Сърцето бий по тебе… Пей кръвта гореща…
Един орел над мен разперил е крила.

ВЕЧЕР

Неудържимо брули вятър
и дъжд ръми, ръми, ръми…
Подобно вулканичен кратер
гората пак ечи, шуми…

Вървя през нея с карабина,
измокрен връщам се от пост.
Забърках път… Къде ще мина?
Сега тежи зловеща нощ…

Но става чудо — в тъмнината
аз виждам твоите очи…
Те ме повеждат през гората,
пътеката пред мен личи…

Страхотен гръм отгоре трясва,
но с тях вървя, вървя, вървя…
Далече вече огън блясва
и твойто име аз мълвя…

Че имам в теб докрай надежда —
тя няма да угасне в мрак.
Вървя… Пътеката извежда
най-после в нашия бивак.

Това си ти за мен в живота. —
Навсякъде сега си с мен…
Живея с тебе в мойта рота —
водител си ми нощ и ден.

УТРО

Ах, мое щастие, в света най-мило,
тук мокрят ме проливни дъждове.
Жестоко слънце ме е обгорило,
обветриха ме дръзки ветрове.

При румени зари и залез златен
ти всякога навсякъде си с мен.
Копнежа ми по теб е необятен
и обичта ми светла като ден.

Тежат ми дни на тягостна раздъка,
душата ми по теб гори, зове…
Ах, мъка, ах, ти моя вечна мъка,
не дни се минаха, а векове!

НА ПОСТ

Гората тихо, тихо шушне и тъмней.
Над нея бялата луна захожда и бледней.
Край мене нощен вятър клоните люлей.
Другарите ми спят… Палатките мълчат.
В ръцете ми тежи и студенее автомат.

Ти някога пробудиш ли се през нощта
и ме потърсиш с трепетна ръка,
спомни си, мила, че далеч от теб сега
стоя на пост под звездното небе отвън
и бдя за теб и бдя за мирния ти сън!

НОЩ

Дърветата край мене зашумяват,
внезапен вятър клоните люлей…
В небето облаци се накълбяват —
и огъня ни лагерен гасней…

Гората дъха стонове тъжовни,
гората в плач бучи, ръмжи, пращи…
Жълт пламък реже облаци оловни,
в небето смръщено глух гръм трещи.

Последната главня горчив дим вдига,
последната главня пред мене грей…
Една искрица в тъмнината мига
и едър дъжд започва да се лей…

Последната надежда в мен изгасва,
изгасва като сетнята главня…
Писмо пак нямах — мъката нараства…
Забрави ме ти, миличка жена!

МЕЧТИ

В такава утрин искам двама
в полята росни да вървим
сами в покой невъзмутим,
където никого да няма.

В очите ти добри, смирени
да се оглеждат небеса,
да вплитам в твоята коса
радики, макове червени.

С ръка обгърнал твойто рамо,
да ти разказвам за скръбта,
родена в мен от обичта,
от обичта към тебе само.

О, тая мъка с неизбежност
в гърдите ми тежи, расте…
И нося в тях към теб, дете
и обич, и сурова нежност!

МОИТЕ ВЕЧЕРИ

I.

Обичам в стаята да влезна
през тиха вечер, от скръб обзет —
и в своите спомени да чезна
по дните минали, по теб!

Да тегне мрачната ми орис,
да гледам мътните стъкла
и да чета с пламтяща горест
на свойта мъка повестта.

II.

По булевардите замислен крача,
едва-едва мъчително се влача.
Жестоко бреме сякаш е над мен…
Да можех, най-горчиво ще заплача,
но нямам сълзи, а тежи ми здрача,
и аз съм много, много уморен!

III.

Без теб страданието е голямо,
смрачава се пред погледа ми рано.
Далече си… И да се закрепя,
презрял бих щастието неживяно.
На улицата в миг ще грохна само
и от умора векове ще спя!

ЛЮЛКА И ПЕСЕН

Детските дни отлетяха,
няма я вехтата стряха,
дето цъфтеше мушкато,
дето е с песен люляна
пъстрата люлка, в която
моето детство остана.

Ах, мило детство, ласкано
с майчина обич голяма,
за тебе небе засмяно
бяха очите на мама!
Птици ли дните ти бяха,
та отлетяха далече!
Люлка и песен, и стряха —
няма ги, няма ги вече…

Днес и сурови, и строги
ние вървим възмъжали —
с много мечти и тревоги,
но да забравим, едва ли…
И затова аз, любима,
търся при тебе невесел —
оня ден, в който ще има
прилика с люлка и песен!

МАЙЧИЦЕ!

Моя родна земя! Моя майко добра!
Земьо, майчице мила! —
Дай ми вечната жажда на своите недра,
своя порив и сила!

Помогни ми в съмненията и умората,
изпий мъката стара!
Научи ме на вярност и обич към хората,
научи ме на вяра!

Научи ме да вярвам в доброто, в човека —
и към бялата пролет
ти, сърце на сърцата, открий ми пътека!
Крила дай ми за полет!

ЗЛОЧЕСТА ПЕСЕН

На Владимир

Гори душата ми напразна жажда
и моят зов остава все нечут. —
На дните залъкът не се услажда
без нежна ласка и без топъл скут.

За мен не зреят плодовете румени,
тъй рано всеки цвят е осланен…
И няма думи, шепнешком издумани
и няма никъде приют за мен

Студена, непозната, мълчалива —
една ръка ограби моя ден…
Останал само с чашата горчива —
тъжи животът ми озлочестен…

За мене в люта жал се просълзиха
и камъни, и вейки, и треви…
Но вечерта не идва с обич тиха
и утрото утеха не мълви…

Чие сърце за мене замилява?
Чие сърце сега боли за мен?
Прокуденик прокуден във забрава —
о, колко съм злочест и уморен!

Кажи, немилостива и жестока,
кажи защо ти, майко, ме роди?

За моя земен дял и жал дълбока
завинаги проклета триж бъди!

ПРИЗНАНИЕ

Милоока жена, белонога! —
нецелуната и непогалена!
Ти ми стана съдба и тревога,
тиха радост и жал непрежалена.

Черноока жена, белоръка —
ти, усмивчице сладка и чакана!
Ти си моя утеха и мъка,
моя топла сълза неизплакана…

ЛЯСТОВИЧКИ

На Тебе

… Черни кръстчета над мене запокитени —
лястовичките се стрелкат и кръжат…
Ах, ще обеднеят неусетно дните ни —
скоро лястовичките ще отлетят…

Свидна моя! — и мечтана, и тъгувана —
утре с тях ще отлетя и аз на юг!
Сбогом, ненагледна! Сбогом, немилувана! —
с белите пътеки ти оставаш тук…

Всички лястовички, обич непогалена,
пак ще се завърнат, пак ще долетят…
Само аз при тебе, жалбо непрежалена,
няма да се върна никога назад!…

… Черни кръстчета край мене запокитени
лястовички над площадката кръжат…
Наближи часът прощален за отлитане —
моите очи те гледат… и тъжат…

СЪНЯТ РЕСНИЦИ НЕ ПРИТВАРЯ…

Сънят ресници не притваря —
разбит в тревоги и копнеж.
А виж — на масата догаря,
топи се лоената свещ.

Знам, няма чудеса, но чакам
унил и сам… и натъжен —
по белите пътеки в мрака
да дойдеш тая нощ при мен.

САМОТА

Тихо е, тихо е, тихо е
и стоя, и мълча пак в мечти.
Няма те никога, никъде…
Тишина, самота и звезди…

Тежка е, тежка разлъката
в тия безводни далечни гори,
обичта, жаждата, мъката
ме гори, ме гори, ме гори…

МОЖЕ БИ ТУК И ТЯ Е СТОЯЛА…

Може би тук и тя е стояла
край засмените цветни лехи.
Тоя същият вятър е галил
златокъдрите нейни коси…

Може би тук и тя е мечтала
за любимия светъл жених…
Само старите кестени знаят
и засмените цветни лехи.
Може би…

АКО ВЪНКА…

Ако вънка
зора е
зорила —
тя за теб е
зорила сега.
Ако има
на тоя свят
сила —
тя се казва:
любов
и тъга.

ВЕЧЕРТА Е ТОПЛА…

Вечерта е топла
и дълбока…
Где се скри
извиващия път? —
И звездите само
отвисоко
се усмихват
и блестят,
блестят…
Радостта сърцето ти
обзима
и не искаш
нищо ти сега —
само винаги така
да има
дълъг път пред тебе
и другар…

НЯКЪДЕ ДАЛЕЧЕ ПО НЕБЕТО…

Някъде далече по небето
сякаш минала една звезда,
и сега така широко свети
ярката оставена следа.

Не. То светят новите юзини,
градовете в моята страна.
Ний вървим така и дето минем —
в пътя ни остава светлина.

Из ръкописите на поета

НА МАМА

Косите ти са побелели вече.
Отдавна твойта пролет прецъфтя.
Отмина младостта ти надалече
и никога не ще се върне тя.
Недей тъгува! Горда ти бъди! —
Това, което нивга плод не дава,
това, което нивга не цъфти —
в живота само то не прецъфтява.
А в твойте дни до старото ти рамо
бди син-строител, мила мамо!

ТОПЪЛ ДЪХ ПОГАЛИ РАВНИНАТА…

Топъл дъх погали равнината
като майка — своето дете.
Ето гледай! Радвай се! Земята
тръпне и шуми, шуми под теб…

Ще се свършат пътища далечни,
ще погасне радостта сама,
ала все тъй млада, все тъй вечна
ще цъфтиш ти, пролетна земя!

ЗАЩО СЕ РАЖДА ЧОВЕКЪТ

Този, който е роб —
винаги тръгва на бой.
Който има крила —
само за полет е той.
Щом се раждат деца —
старите трябва да мрат.
Простор който мечтай —
друми на връх го зоват.
Успех който мечтай —
винаги е търпелив.
Щом се ражда човек —
трябва да бъде щастлив.
Но макар че до днес
малка му е радостта,
този беден човек
идва все пак на света,
за да предупреди
тез, що след него вървят,
че е още отвъд,
още далеко върхът
и че трябва напред
ден след ден
век след век
все така да вървят,
да вървят
в настъпление.
За щастие
тук се е раждал и ражда човек,
за щастие и предупреждение.

РЪКА

Ето ръката ми
здрава
и груба,
корава
и тежка.
Защото
тя гради
този ден хубав,
тя
обогатява
живота!
Съдбата
на цяла Родина,
на всичко, което
живее —
и песен,
и хляб,
и машини, —
всичко е
в нея —
в тази ръка
корава
и тежка —
ръката
човешка!

МОИТЕ ПЕСНИ

По тебе винаги е мойта мисъл,
към тебе скрита нежност в мен пламти.
И в песните, които съм ти писал,
грей вярност — чиста искреност блести.

През трудни походи те в мене зряха
и с топлите съзвучия живях.
Те с мене в зной и дъждове вървяха,
защото теб навсякъде мечтах.

От своя кратък сън отделях време,
от малките почивки съм пестил,
за да запиша чувствата големи,
които винаги от теб съм крил…

Пази ги като истинска светиня,
в тях моето сърце ще ти шепти.
Ще ти говори обичта — твърдиня,
гласът ми винаги ще те теши.

Че всичко в мене е стаено —
и радост, и тревоги в тях излях.
Хармонията в чувство съкровено
и ужаса на болката събрах.

Не ще изчезнеш в мрак през вековете,
не ще изчезнеш в клевети, в лъжи.
Ти ще живееш с мене в стиховете,
с тях нашият живот ще продължи.

Пред нищо няма да склоня главата,
защото и за мен ще блесне ден.

С гръмовен стих ще люшна небесата
и ще вървя победно устремен.

Че в мене мощ невиждана узрява,
като вулкан бучи, клокочи тя…
И ще роди една безсмъртна слава,
един завиден път, покрит с цветя.

ЮБИЛЕЙНО

Хей, другари хора,
с гласа на правдата ви говоря!
В крак с историята,
застанал на стража,
огрян от възторга,
от пламъка чист,
аз искам сега да разкажа
героичната ви летопис.
Слушай, човечество,
как за свобода
и човешки живот,
за слънце, за хляб и отечество
на тъмни епохи в дните безброй
по пътища дълги
без мост и без брод
вървял е на поход,
летял е на бой
моя български храбър народ.
Излезли из робската
душна каторга —
свободни
вървим по пътеката стръмна
и десетгодишен е вече
възторга,
родил се в деня,
животът когато разсъмна.
Нека тоя възторг води
напред и нагоре,
нека да вика, да пей, да гори!
Радост моя, с глас неуморен
за великия ден говори!
Събрал

грозната ярост на вековете,
сълзите народни
и дръзкия гняв —
той дойде
на времето през върховете
на боевете с рева величав.
И човешката пролет тогава
мечтите в дела разцъфтя;
по полета и скели
с трудова слава
мойта Република забогатя.
И ако в щастие днеска живеем,
ако израства любимият град,
ако работим,
любим и пеем
и в мир
дими нашият Химкомбинат —
то е, защото герои смели,
паднали в бой за родния край,
не са долюбили,
не са допели
своите песни докрай.
Те пиха на робския ужас
горчилката,
устата запели млъкваха в кръв,
люлка за тях беше
бесилката,
а ласка —
куршумът на вражата стръв.
Цели десет години, Родино мила,
от фашисткия ад ни делят.
Десет пъти земята е
слънцето обиколила
откакто на свободата
Денят
след сетния бой
в теб е огрял,

но и днес той
не е отгърмял.
Живее Девети,
диша с нас в дните
неуморим,
непобедим.
Той в „Дурхана“
с гръм динамитен
вдига букети от лилав дим.
А вечер
на „Вулкан“ зад комините
като рана
небето щом зааленее,
щом излязат в градините
и тръгнат по улици
и по алеи
из всички квартали
щастливите майки
с детски колички,
не сте ли видели
на децата в засмените
чисти очички
как оживяват очите
на всички убити? —
С техния блясък те греят,
пеят очите им, пеят…
Живее Девети! С народа-герой
в настъпателен устрем
крачи през дните ни.
Наш е той, твой е,
и мой —
както е мое
сърцето в гърдите ми!
Господа от Запад,
чуйте, господа! —
вий, които ножа си точите пак.
Това, което се зове свобода

и не се дава на враг —
никога няма да ви отстъпим!
Безсънно с Партията бдим! —
Спят заради нас
        жертвите скъпи,
кръвта им свещена ние ценим.
Приятели! Братя мои! Другари!
Ще пуснем ли тук неканен гост?
Една е майка ни —
                България!
За нея —
        ден и нощ,
                смело —
                        на пост!

ТРИНАЙСЕТ ГОДИНИ НА ПОХОД ВЪРВИМ!

Вий чухте ли?
Някой доведе при вас
            утринта
и вашите сънни стъкла
            раззвъни.
Това е
      на похода ни
            песента,
това повестта е на нашите дни.
Който сърце сега няма,
            той само
нито чува,
      нито запява.
… А на баира
      месецът бял
                  облегнал е рамо
и взривове
      тъмното
            разкървавяват.
Изгревът иде,
      потопен до колени
в задъхване,
      мъгла
            и полустон.
О, трудно зачатие! —
Димят просълзени
росисти лъки
      и бетон.
Денят се ражда
и като бузите
на моя син малък —
      зад скелята той руменей.

Заставам на нея,
нарамил на изгрева залеза,
и кънява денят
с моето бодро:
— Ехе-е-ей!…
Този ден,
в блясък метален
цял грейнал,
напрегнат в темпове,
развихрен
в планове,
като огромни дула оръдейни
нагоре
насочил е
кули,
комини
и кранове.
Запрегнато в трактори —
на равнините
далекото
тича през угарите
към гористия склон
и води
на моторите с екота
нашия век —
кретал до вчера
пешком.
Тринайсет години! —
на поход вървели!
Тринайсет години —
строителен фронт!
Тринайсет атаки —
зад нас отшумели!
И ето ни днеска —
цял хоризонт!
Мечтаното вече
се сбъдва

в срок.
Ухаят стените
с мазилка прясна.
От покрива нов —
нашия покрив
висок! —
дъждът се стича
и ръкопляска.
И аз коленича
пред хората,
останали
в строя ни
прави,
макар че оставиха
в боя
нозе
и ръце…
Героизъм,
поклон!
По-добре
с празни ръкави,
отколкото
с празно сърце!
— Земьо, майчице мила! —
с незаръбили рани,
боса и дрипава,
с кървави длани —
пробудена
от октомврийския гръм на „Аврора“,
на нозе
измършавели
повлякла стомах изгладнял —
с ураган ти се втурна,
люшна простора
и целуна Деня —
септемврийското знаме
развял!

Майко!
Под твоя свод,
Като синьо око разлазурен,
утре,
щом стихнат
световните бури —
в теб ще се срещне
милионният полк на Мичурин
с мирното войнство
на Жолио Кюро.
… Тазгодишната есен
е в настъпление —
иде,
прелива
като талаз;
като пролет
нахлува
в това стихотворение
и тръгва
на манифестация
с нас.
— Разпростри се, страна!
Погледни! —
по площада
крачи
тринайсетгодишен
на свободата
Денят!
След тебе
тринайсет години
минават в парада,
тринайсет дивизии
с тебе
на поход вървят!…
Още дълго ще бъдем ний
с трудното
в спор,

но ще найдем най-после
и последния брод!
В комунизма
ще те изведем
на простор,
на радости нови
ще разлистим дървото —
и тогава —
дишайте хора!
Грей, небосвод!
Ще стане!
Въпреки всичко! —
защото
има път!
Има Партия!
Има
Народ!

ПО ДЪЛБОКО ТЕЧЕНИЕ

От върховете на дните отломен
с тежкия лост на неравния бой
иде животът ни —
        айсберг огромен, —
спиране няма,
няма покой!
Вече преплувал през две петилетки
грей той в простора на светъл закон.
Трактор боботи,
скриптят вагонетки,
ахват от взривове
                склон подир склон.
И върху него, улисани в грижи,
женим се,
раждаме,
сеем,
тъчем.
Някой не се сеща дори,
                че се движим,
друг се страши,
        че на плитко ще спрем.
Даже се пръскаме с кал и обида,
в завист се плюем
и караме ний.
А над главите ни
                облаци идат,
западен вятър
        насреща ни вий…
Но непрестанно напред
                в настъпление
нашият айсберг
ветрей знамена —

носен от силно, подводно течение
с цели столетия дълбочина.
Иде,
с враждебни талази се бори,
движи се,
        движи се в пътя си прав —
през океана — история пори
с ход неотменен,
с ход величав.
Четиринайсет години ний вече
плуваме с него
        към родния праг.
Да е далече той, не е далече —
на комунизма
        ясният бряг!
И гризе ме една мисъл,
                вълнува ме,
че наближихме,
а хваща ме срам. —
И с крамолите ли ний ще доплуваме,
с тази ли кал
ще доплуваме
        там?

ЗРЕЛОСТ

Сирените бодро зоват
и говорят,
че детството вече отмина…
Излитат за битка
решителни хора —
орлите на мойта Родина.
Със здраве е пълен
на дните обоза,
а вчера те
болест боляха.
Не беше то
старческа болест — склероза, —
на растежа ни
детските болести бяха.
И две петилетки после дойдоха
с тревогите на пубертета.
Сега, възмъжали,
вървим на поход —
по прекото
на петилетката трета!
От времето ставаме като бетона —
заякваме повече ний!
Чукът на мечтите ни с хиляди тона
на нашия век наковалнята бие…
— Звънти, мъжество!
По склона възлизай
на вярата
с изкованата смелост! —
През битката за комунизъм
иде
нашата зрелост!

НИЕ ОТ ТРЕТАТА ПЕТИЛЕТКА

В гърдите на дните
напрегнат и буден —
ехти на сърцата ни
барабанният бой.
По нашия път многолюден и труден
спирка не знаем,
не знаем покой!
Ний раждаме волност, но не сме птици
да можем безгрижно сега да летим.
На цяла епоха
ний сме длъжници
и в нейната бойна тревога горим!
С трикратен скок
по главното направление —
от мини,
заводи,
поля
и гори, —
през пет години
напред в настъпление
ще прелетим
само за три!
Това е на нашето време повелята!
Високо фонтанът на вярата бий.
На третата петилетка от скелята
в комунизма направо
ще крачнем ний!
Да поживеем и в него
като новодомци —
така сме решили,
такъв е нашия план!
И ще завиждате вие, потомци,

за пътя завиден,
от нас извървян!
Вий, които
след нас пристигате
и ще получите
завоювана вис,
вий ще знайте само от книгите
на дните ни
бойната летопис!
История жива на смели сражения,
желязо и въглища,
хляб и бетон…
История за похода на едно поколение,
атакувало
най-високия склон!
Напразно от Запад
небето над пътя ни светка!
Пред нищо не спират,
вървят без „отбой“
бойците на третата петилетка —
ветерани от славния бой!

НА ПЪРВА ЛИНИЯ

Върху моето рамо кораво
ляга времето с бойни права
и аз имам сто пъти право
да говоря сега за това!

В боен път под небе гръмовито
това право на песен и стряха
завещаха ми тези, които
само двайсет години живяха!

Ний веднъж ли над мили другари
мълком шапки сме снемали в скръб!
В нас на болката въглена пари,
но все пак не преведохме гръб!

Като лъвове пак ръмжат дните
и пак тръпнеш, тревожна плането!
Идват облаци и над главите
черен вятър бунтува небето…

А пред нас — планини от задачи!
Дваж по-боен е нашият път!
Ветрей знаме по него и крачи
пак на българска майка синът!

И върха не е вече далеко —
един хвърлей от него дели ни.
Само трябва да минем напреко
и да спастрим дотам две години!

Трябват мишци днес двойно по-яки,
бойна клетва и бойна тръба!

Дваж по-смело развихряй атаки,
ти, строителна наша съдба!

Пак ти даваме рамо кораво!
Пак ти даваме бойни права!
И ний имаме сто пъти право
да говорим с възторг за това!

Ние имаме сто пъти право
и в тревога сега да горим!
А как иначе? — В щурма направо
първа линия ние държим!…

ПОЕМИ

РОДИНА

Аз съм наследникът,
законно признат,
признат от времето
за негов роднина.
Аз съм богат!
        Много богат! —
Имам богатство
        с име
                Родина!

* * *

Животът в чужди край да ме захвърли,
с най-тежки мъки там да ме притисне,
да съхне жадно гладното ми гърло,
порой от грижи ядно да ме плисне,
без път и без очи да бъда в дните,
да бъда без нозе и без ръце —
щом с топлите си удари в гърдите
напира още моето сърце
и тласка кръв по живите ми жили —
и ти, Родино, ще си жива! Зная!
А щом си жива, аз ще найда сили,
ще имам сили
всичко да изтрая!
Ще бъда с тебе в радост и беди!
Не ще се върна! Няма да се спра! —
Марица както своите води
към рилските кристални езера
назад не връща нито за момент,
а бърза устремена към Егея —

синовната ми обич всеки ден
така е устремена като нея —
в съдбата ти до капчица готова
да се прелей, да стане твой талаз.

На тази обич клетвата сурова —
докрай, всецяло ще изпълня аз!

* * *

Дали защото обич в мен прелива —
от красотата ти съм удивен,
или защото много си красива,
затуй прелива толкоз обич в мен?
Дали защото в тебе съм роден
и нося твоето велико име —
дали затуй е ясен моя ден
и вярата ми в теб — неугасима!

* * *

Ако беше енергия
вярата,
ако беше
двигателна сила —
ти, Родино,
не би се потила
да пробиваш чукарите
и да впрягаш реките
в юзини. —
Днеска моята вяра,
загрижена
за човешката радост,
би движила
всички твои машини!

От ръцете ти взела
умората —
ще пои зажаднели полета;
като слънце
ще топли
и свети
в домовете на хората.

* * *

Родино моя — майчице мила,
бащино топло огнище! —
Не ще ни раздели
никаква сила,
не ще ни раздели
нищо! —
Аз теб обичам, защото
с теб извоювах
мир и свобода,
радост и хляб.
Обичта ми е
от сърцето
гласувана
и утвърдена
от разума-щаб!
Дори да пресъхнат по света
океаните,
слънцето
някога да угасне дори —
безсмъртна винаги
ще остане тя,
вечно велика,
ще блика
ще пей,
ще гори!
Зная, малко е

само да те обичам, Родино! —
Трябва да бъда
от тебе обичан
и аз!
Затова дните ми
няма да минат
в спокойствие
нито час!
Разбираш ли ме
в тревогата будна? —
Ти много ми даде
и моя дълг е
голям!
И ми е трудно,
дяволски трудно,
защото
и аз
трябва да дам!

* * *

Имам очи —
очи синьозелени;
за да виждаш
напред
сред лъчи
победите си
неродени —
гледай Родино
с моите очи!
Ръце имам, които
в Димитровград
строят
щастие,
и карабина
в бой

ще умеят
пак да държат —
тези ръце са
твои, Родино!
Има в мене сърце —
българско,
смело —
то с тебе се радва,
с тебе скърби.
И кажеш ли —
на милиони частици
бих го разбил —
с него
към твоята цел
твоя път
ще постеля. —
Мини, Родино,
по мойто сърце!
Моята вяра,
моята радост,
и скръб,
и тревога,
всичко, което научих
в строя,
всичко, което
имам,
зная
и мога —
всичко е
твое!

* * *

Обичам непокорния ти вятър,
когато зашуми като порой,
когато накълбява в небесата

и смита облаците в бой!
Обичам те, когато вечер
надалече
над сините гори,
чукарите —
горят на залеза пожарите,
когато кипналият гняв на висините
надвеси
дъждовни завеси
над равнините,
в които
с жълти лица
като слънца
греят и гледат
цъфналите слънчогледи.
Обичам сенокосните ти дни
из росните ливади,
бистроезерните планини
с гърмящи водопади,
реките
с трясъците ледоходни
и в равнините
хлебородни —
житата
тържествено плиснали
вълна след вълна,
в лозята —
гроздовете тежконадвиснали,
с кехлибарени едри зърна.
Обичам градините зелено зашумени,
клони свели чак до земята
с мъхести праскови,
зарзали златни
и ябълки сладки, румени.
Обичам твойте вечери и нощи тихи,
и буйния ти зимен вихър,
и дните ти, когато

като салют на идващото лято
първият пролетен гръм прогърми,
когато то заеме из полята
позицията своя
и разгърне строя
на бойци-кръстци.
Свидни са за мене песните старинни,
с гняв и болка пълни от робските години,
роякът на девойки в блоковите ниви,
крехкият им смях и гласове звънливи.
Аз чувам как сърцето ти пулсира,
когато тракторите с марш напират
из полето,
над което
слънчевите облаци манифестират
по синия площад на небето.

* * *

Ти имаш ласкава жена, нали?
И малка, златокоса мила рожба;
гласчето ѝ като звънче звъни.
Ти имаш майка, тъй добра, грижовна,
която в ранните ти детски дни
над теб е бдяла, песнички ти пяла,
и днес, макар че младостта ѝ мина —
за твойта младост всичко пак би дала,
— Това е то Родина!

* * *

Другар аз имам верен, скъп —
завода с него ний строихме
и всяка радост, всяка скръб,
легло и хляб — на две делихме.

Ведно с бетонните стени
израсна дружбата голяма;
в задъханите трудни дни
навсякъде ний бяхме двама.
Три пъти идва есента,
в строежа с нас три зими бяха,
цъфтя три пъти пролетта
и три лета над нас трещяха
внезапни бури, с дъжд порой
залели хора и машини.
Но с мен бе той — другарят мой,
и аз през всяка трудност минах.
— Това е то Родина!

* * *

И другар прекрасен
имам аз;
познавате го —
той е като вас.
Ний с него
в батальона бяхме двама,
и пак ще бъдем,
щом настъпи миг! —
До рамото ми —
неговото рамо
и до щика ми —
неговия щик!
Ако ли утре
ме ранят във боя —
той под обстрел
ме би изнесъл;
той мястото ми
ще заеме в строя,
ако се просна мъртъв
на превала,

той ще допее
мойта песен,
която заедно сме пяли
и в нови боеве понесен —
ще вдигне
мойта карабина.
— Това е то Родина!

* * *

Строители млади
строят
нова сграда;
мокри ги дъжд,
слънце ги пърли.
И сградата млада е,
толкова млада,
че даже
тя сянка
още не хвърля.
Строят строители,
здраво зазиждат
в основи
мечтите си;
в тежки кофражи
с бетона ги вливат —
и вече виждат,
виждат
завършени
всички етажи —
с триста прозорци
стъкла ясноoки;
зад прозорците — стаи
просторно приветни,
тавани —
високи,

коридори —
широки,
широки
и дълги;
в мозайките цветни
точици бели
в черни квадрати
с розови жилки
са се оплели.
А по балконите —
саксии с мушкато,
и крехки циклами
са нацъфтели.
Идат,
завръщат се
в работни дрехи
усмихнати хора.
А някой свирука. —
Своята песен,
започната
в цеха,
той продължава
и в тоя дом тука.
… Зидат основите,
мечтаят
зидарите
и знаят —
ще бъде
така
след година! —
Тези основи,
мечтите
и вярата —
това е Родина!

* * *

Тази земя —
               земята на моите храбри деди,
която Левски и Ботев роди,
в която герои
        срещаха с песен
                       смъртта
и Димитров
               светъл път начерта —
аз
        наследих
               тая земя
               с бойната слава
от Вола и Шипка,
               от Одрин,
               Септември
               и Драва!
Към тая земя
        нови убийци от Запад
протягат лапи,
        готови за напад.
За война те крещят в злоба,
а ние говорим
за високия добив
от житото
        и от цвеклото
и се борим
да стане
        по-хубав
               живота. —
Напразно се готвят,
               защото
такава земя,
дишала
        на дните барутни
                       дима,
прочела докрай
на войната

кървавата книга,
която знай
на бой да се вдига
с неканените тирани —
такава земя,
на нас поверена,
ще остане
завинаги
непокорена!
Не искаме да бъдем
мишени
на бизнесмените
кръвожадни!
Пред хиените
на колени
никога
няма да паднем!
Бъди спокойна, Родино!
Нека те клеветят!
Нека ръмжат
враговете! —
Знай, че
бури
и мълнии
кръжат
само
над върховете!

ДНИ НА ПРОВЕРКА

От залеза до изгрева — в небето на надеждата узрял,
под свечерената самотност на простора
пренесъл своя земен дял
през живожарищата на позора;
през горестта на сто страдания,
през люта бол и разстояния
на времето завоите опасни извървял —
при тебе се завръщам пак!… Не съм ли закъснял?

Очите ти ме гледат с прежната си тиха благост
и пак са милващи и нежни твоите ръце корави.
Наистина ли пак за твоите очи съм драгост,
наистина ли през отлъката не ме забрави,
нима наистина не съм ти отмилял?

Грижовна моя! Питаш ме защо съм омрачнял,
защо съм бавен и суров, и тъжен днес —
какво душата ми зачерни и печали?
На лакът ли съм спал нощес,
слана ли на лицето ми е спала,
сърцето жалба ли не може да прежали?

Недей ме пита! Замълчи!
За пътя извървян, за моята безмилостна тегоба
не всеки има майчините укорни очи.
Не позволявай дребничката хорска злоба
да ме досегне със злорадо съжаление!
На лицемерно утешение
за мръсните ръце
усойната ми мъка няма рамо!

Недей разплаква моето сърце!

Мамо!
Аз имам да изплаквам много сълзи, мамо!
О, неоплакан гроб е вчерашния ден!
И плакал бих като вихрушка ледна в сухи храсти
но аз не съм на тоя свят за плач роден,
очите ми не са на мокро място!

* * *

И аз бях раснал с чесън и чорбица бобена.
И аз на своята софра съм нямал хляб.
Съдбата ми от зла орисница ли бе прокобена,
нали не бях роден страхливец слаб?
Какъв враждебен дух повлече и загроби
в кръчмарската смрадливост моя дълг синовен?

Сега чуждей излъганата обич
и как е тъжен залеза дъждовен!

* * *

Кой? Враговете ни? Как хитро се преструват!
С ласкателство коварно те ще те тешат.
Когато сам останеш, уж въздишките ти чуват,
когато затъжиш, с теб двойно уж тъжат.
С тревогите ти лицемерно се тревожат
и после в зла интрига ще те уплетат.

Днес чаша в кръчмата ще ги предложат,
а утре подир фуста ще те отклонят.
Насред път за да могат да те спрат —
небето и земята ще сберат!
Познавам ги! Добре ги опознах! —

Бях с тях на чашка, думах с тях,
каквото те ми наумиха…

Те залъка на дните ми вгорчиха.

* * *

Живот, живот! На младото ми рамо
ти вчера сложи тежка длан!
Мечтаното бе в кръчми отмечтано,
изпита — чашата, смехът — изсмян.
Тогаз към всичко станал безразличен,
аз отминавах чужд и мълчалив.
Забравил бях какво обичам
и никога не бях щастлив!

За тези дни ти разкажи,
за тровещото лицемерие,
което с клевети, с лъжи
уби там вяра и доверие.

Върху сърцето ми лежи
на спомен камъкът студен.
Тежи ми, страшно ми тежи
домът, озлочестен от мен!

* * *

Не спастрих вчерашния ден — развей-прах бях,
на завет се укривах до кръчмарския тезгях.

А помниш ли? Тогаз латинките цъфтяха
и белогръди лястовички край фонтана
калчица за гнездата си кълвяха,
когато моето гнездо семейно празно си остана,

когато дните ми внезапно обедняха.

Погина светлостта на бели рози, рано отцъфтели
—
залезе тя в набраните ми сълзи накипели.

* * *

Пиян съм се клатушкал през нощта…
И днес тъгувам за неспастрените дни.
Като куршуми, неизстреляни в целта,
отидоха те накъде встрани,
прахосани с врага без бой.
И кой ще ми ги върне, кой?

* * *

Сърцето ми отрудено сега болей,
докрай разбрало нявгашната си вина.
И в моята коса белей
на ранна есен първата слана.

Горчи ми още снощното вино:
ще отгорчи ли — все едно!
Оттече време… Като бинт ме то превързва
и раните ми скорошни заръбват бързо.

Но знам — оставя белег всяка рана!
На съвестта ми сронен е брегът висок.

В мен срещата на две епохи стана,
ехтя у мен двубоят им жесток!

* * *

Отново, черен като гарван, градоносен облак се надвеси,
към нас военен облак се понесе
и черна сянка запокити
над слънчевите ни поляни.

Сега ще паднем ний убити! —
Затуй ли, майко, ни отхрани?
…
Миг само бих се усъмнил и затъжих.
За цял свят аз приготвих некролога.
Аз вярата като пияница пропих,
ридах под сянката на сърцеедата тревога;
— Горко ви, хора! — другарували с мечтата
Горко ви, хора! — трактори възседнали,
разраствали небето и земята,
току-що в космоса погледнали.

— Блазе на вас, неплоднн! — без дечица мили.
Блазе на вас, утроби неродили!
Блазе на вас, некърмили гърди!

* * *

Ще разбереш ли моята тревога, поколение?
Ще разбереш ли как из нея се роди
горчилото на уплах и съмнения:

— Не е ли днеска празна пещера човекът,
където лозунгите хвърлени отекват с екот
на дните в шеметния бързотек?
И тоя век не е ли моя мащеха?
Дали не съм завареник на тоя век?

Дали за него жертвите с кръвта си плащаха?
Дали роден съм рано?… Или закъснях?

* * *

Не чувате ли моя глас? Аз вашия не чувах!
… И аз вървях,
и аз болях,
каквото в мен боля — изболедувах!

И друговерец аз не станах,
макар надзъртах в чужди дом през старата ключалка.

През огън минал, връщам се — стомана!
Стоманата и тя омеква при закалка!

— Аз знам какво е скръб и рана!
— Аз знам какво е път и бой!

Объркал крачка в строя на човешкия безброй,
излязъл от редицата за малко — аз посоката сверих.
Сверих я на сърцето си по точния компас,
на разума в хладилника събитията жежки охладих:
Видях! Посоката е вярна! И върхът е там! Пред нас!

* * *

Нали сте виждали как майка търси брод и гази
в ръце с детето си през придошла река?
По бързея на времето, през мътните талази
мен Партията ме пренесе ей така!…

Прости ми, майчице, завоите предишни!
Прости ми дезертьорството в съмнения излишни

Прости ми песните на страшна горест ти!
Издумалите хулни думи ми прости!

Омургавял от твойто слънце, като твой обучен редник
аз пак съм в бойното седло на дните бързолетни!

И колко трудно е да си наследник
на боен път и на мечти заветни!

* * *

Свой нерв привързал съм за всеки ден, за всеки час.
За всичко тук е отговорен моя дълг голям!
Тревогите и грижите си аз
утроих сам!

Днес, кьннал като релса, всеки стих написан
през урвите прехвърля мост.
И моята дежурна мисъл
будува с теб на пост!

Един велик, един брутален век над мен се срути
и в скутите ми своята съдба завинаги остави.
Той безконечното въже на трудните минути
навърза зад челото ми на възели корави.

О, възели на напрежението!
Зад моето чело, родени от съмнението,
насрещни ветрове се бият, вият страховито,
събарят канари от неотменните задачи,
бунтуват с бяс едно небе, тревожно гръмовито;
връхлитат тежки облаци, бучат и плачат
и слепоочията се замерват със светкавици:
клокочи буря, адска буря в дън душата ври,
от нервите ми опнати тя звънки струни прави си

и моя мозък осветкавичен гори…

* * *

Денят умира всяка вечер,
зрее през нощта и ражда моето небе
от бездната на съвестта.
То грейва и над зеленясалите керемиди вехти,
то слиза в кладенеца на отколешния стон.
И вие, мои плакали очи,
не си отзехте да гледате желязо, скели и бетон!

В живота, от тревоги още гърбав, претоварен
ний всеки ден по мъничко изгаряме.
И някои са уморени рано, много рано —
от темпове, събрания и планове.

* * *

Вий, хлебоеди, слушайте!
И аз съм хлебоед
загрижен за цената на брашното;
и аз търча за лук и зеле
и вардя в магазина своя ред,
следя и аз тиража на спорт тото.
Но смелите мечти, възвишените цели
нима са в зелето и печелившия билет?
Да гледаш в седмицата два-три пъти мач,
да тръпнеш цял, че можел някой си играч
и с левия, и с десния си крак
да ритне топката така… и еди-как —
в това ли са високите стремежи, идеалите?
Това ли е на времето голямото вълнение?
Не с тоя лучен дъх и тотомания
ти, мое мъдро, мое храбро поколение,

изграждаше заводите,
централите
и белите грамадни здания!

… Знам… само гърло се не лъже,
но нашата борба с оръжие
затуй ли мина през пожари,
през блокади и засади,
затуй ли из балканите
тя огън партизански кладе,
затуй ли на ръце пренесе
не един ранен другар
и днес по скелите затуй ли
от цимент и вар белее
нейното кораво, несломимо рамо —
за да робей в домашна употреба само
най-светлият, воюващият ни стремеж?
Светът бакалница и кухня станал е за тях!
За тях партиен секретар си ти, стомах!

* * *

По дяволите! —
празношумният пазар на суетата празна! —
На тоя свят
за мач и вкусничка чорба не съм дошъл!
Възседнал валяка грамаден на епохата желязна,
аз ида с громол
        на деня по острия чакъл.
На мойта съвест новото правителство реши:
не са за мен
        съблазните минутни,
когато пак
        човешкото сърце крещи
на дните смутни
в шепите барутни!…

* * *

Дойдох на тоя свят
да видя слънцето,
в ръка да взема
плода на радостта, наливал сладост много векове.
Написана е моята съдба поема
във по-свободни, бели стихове
и с теб, епохо, ний не се римуваме,
но ритъмът един и същ е в нас!

И не от вчера ний воюваме,
и не от вчера в зной и мраз
сивей на моя гръб работната рубашка,
попивала потта солена на усилни дни…

* * *

Не знам ще доживея ли до старини,
не знам дали в ръка с тояжка
ще търся порти и пътека.
Дори да си отида рано — нека!
На мен ми стига, че навреме се родих!
Това столетие сега е мой длъжник!
За него с кръв и пот платих,
платил съм всеки негов миг,
платих му приживе.
Аз имам да уреждам с него сметка!
Записал съм си я в партийни директиви
и то през всяка нова петилетка
ще плаща с лихвите на моите мечти.

О, колко много има то да ми плати!

* * *

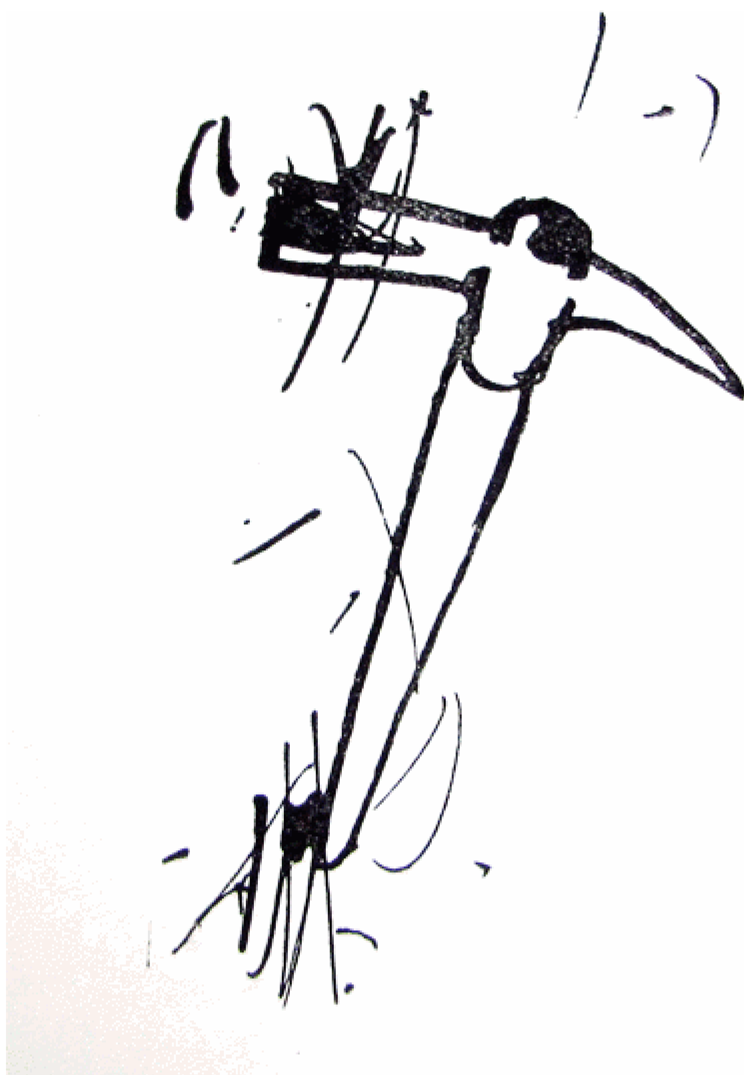
С протегнати ръце,
с отворени очи ще си умра.
И след смъртта ми, към зорилата зора,
ще гледат моите очи,
        ще гледат дотогава —
и моята душа ще бъде будна,
дорде, поела по посока права,
премине най-подир Съдбата многолюдна
и всички трудности през прохода.
И пак ще бъда като барабанчик в похода,
и пак ще водя маршовата стъпка на родината —
аз, глас и съвест на епохата!

* * *

Ще отекнат през обедния кръстопът годините.
И пак ще се върти по стародавния си път земята —
деня на хората ще грейне още по-засмян.
Ще имат те редовен превоз до луната
с експрес ракетоплан.

Ще има пак звезди…
и кучета… ще има,
виещи към тях… като преди.
Но нека вярата не оскъднява!
Яснее този мирен ден отвъд.
На път!
Човекът е човек тогава,
когато е на път!

ПРЕДСМЪРТНИ

26 АПРИЛ

Обида тук дочака
опазената нежност.
Линее сетно слънце
на смелите мечти.
И траурна камбана
в тревожна безнадеждност
в душата ми не стихва,
ридае и звънти.

Додея ми, любима,
че с мен не си щастлива,
че смях и топла вяра
не носи моят ден.
Обиден аз допивам
чашата горчива
и може би наскоро
ще зазори без мен.

ДУШАТА МИ НЕ Е МОДЕРЕН РЕСТОРАНТ…

Душата ми не е модерен ресторант,
за да гулят в нея разни дами!
Не искам да пилея гордия талант
в дребнавости и лични, празни драми! —

Когато цялата планета ври в борби
и взрив тежи на дните в небосводите,
когато следната година може би
война ще връхлети върху народите!

На колебливостта отхвърлям гневно бремето
в излишна нежност и сантиментални думи!
Аз искам в крак да бъда
с марша смел на времето
и да воюват
стиховете ми — куршуми!

За теб е труден моят път сред грохота,
разбил съня на празна суета.
Довиждане! Мен чака ме епохата,
съня ми слънчев чака вечността.

БЕЛЕЖКИ

Приживе Пеньо Пенев можа да види отпечатана само първата си стихосбирка „Добро утро, хора!“, която излезе през 1956 г. под редакцията на Хр. Радевски. По-късно той беше приготвил втора книга за печат под заглавие „Когато се наливаха основите“. По-голямата част от нея, както и повечето стихотворения от първата му сбирка намериха място в сборника „Стихотворения“, излязъл посмъртно през 1960 г. под редакцията на Г. Джагаров и Минко Николов. Бързото изчерпване на този сборник наложи неговото преиздаване през 1962 г., като изданието беше допълнено с няколко невключени по-рано творби. През 1959 г., след смъртта на поета, в Димитровград излезе неговата сбирка „Ние от двадесетия век“, под редакцията на Митко Иванов, като издание на вестник „Димитровградска правда“. Тя включва единадесет стихотворения и двете поеми на Пеньо Пенев.

Настоящото издание представлява сравнително най-пълният засега сборник с творби на Пеньо Пенев. Представено е най-доброто както от неговото ранно творчество, така и от последните му години. Първите четири цикъла — „Земята ще бъде родилка“, „Бетон и нежност“, „Добро утро, хора!“ и „Ние от двадесетия век“ — представляват без изменение съдържанието на стихосбирката „Добро утро, хора!“ Заглавията на трите следващи цикъла — „Когато се наливаха основите“, „Хора, напред!“ и „През дните на похода“ — са поставени от Пеньо Пенев като названия на цикли от втората му приготвена за печат стихосбирка. Общо взето, тук са включени ония стихотворения, които поетът сам беше посочил. Тъй като под цикъла „През дните на похода“ беше обозначил „Антология“, в него той предвиждаше да бъдат включени стихотворения с най-разнообразно съдържание — хумор, лирика, интимни песни, патетични стихове. На мястото на хумористичните стихотворения в този цикъл включваме няколко нови творби, които поради разнообразния си характер не могат да бъдат отнесени другаде. Всички посвещения и епиграфи към

цикли или отделни творби се запазват според личното желание на поета.

Творчеството на Пеньо Пенев още не е събрано изцяло и проучено. Поради това настоящият сборник не си поставя задачите на едно изчерпателно научно издание, не представлява пълно събрание на съчиненията на Пеньо Пенев. Изоставен, е на първо място, хуморът на поета, който заема голям дял от творчеството му и изисква специално внимание. Не са включени изцяло и многобройните стихотворения на злободневни и други теми, пръснати из различни провинциални и военни вестници и издания. Пеньо Пенев обичаше да се връща към някои от тях, да ги преработва основно и така да им дава нов живот. От ранните стихотворения на поета са застъпени само ония, които могат да го представят добре. В повечето случаи това са стихотворения, които той повторно е преработвал. Сравнително най-пълно и цялостно е представен зрелият период от развитието на поета. Включени са всички стихотворения, които той написа за социалистическото строителство. От интимната му лирика е включено онова, което е известно и което има значение за по-доброто опознаване и вникване в неговия поетичен свят и в личната му биография.

Отделните стихотворения имат следните първоначални публикации:

Аз, един от народа. Публикувано най-напред във в. „Вечерни новини“, бр. 78 от 2.IV.1955 г. и в сп. „Септември“, 1955 г., кн. 12, стр. 59. В първия вариант стихотворението е без заглавие и се състои от две строфи. Ето втората:

И знам, че
заслужено
тогава
Родината
ще ми благодари.
А един лъч
от нейната слава
и моето чело
ще озари.

За стихосбирката „Добро утро, хора!“ поетът е съкратил този куплет и е сложил заглавието „Аз, един от народа“.

Земята ще бъде родилка. Публикувано най-напред в „По железния път“, литературен сборник от работнически творби, „Профиздат“, 1949 г. В първия вариант стихотворението е написано в строги четиристишия.

Прокламация. Това стихотворение има няколко редакции. Публикувано е последователно във в. „Работническо дело“, бр. 119 от 29.IV.1950 г., в. „Народна войска“, 1.XI.1951 г., бр. 998, в. „Борба“ (Търново), 8.IX.1955 г., бр. 109, сп. „Септември“, 1955 г., кн. 9.

И добри ще са хората. Стихотворението е писано през 1954 г. (виж спомените „Раждаше се утрото“ на М. Иванов във в. „Балканско знаме“, бр. 49 от 23.IV.1963 г.).

По пътя. Публикувано най-напред без заглавие и посвещение в сп. „Септември“, 1955 г., кн. 12.

Дъжд над строежа. Публикувано под заглавие „Дъжд“ във в. „Литературен фронт“, бр. 15 от 12.IV.1956 г.

Ако някой ви каже. Поместено в сбирката „Добро утро, хора!“

По дланите мазолите болят. Поместено в литературния сборник „По железния път“ (1949 г.). Първоначалното му заглавие е „Писмо“.

Натегналите клепки сън лепи. Също в сборника „По железния път“. Там стихотворението започва със стиха „В нощта като памук белей мъгла“. После този стих е зачеркнат и така стихотворението започва с втория си стих.

Пишеш ми, че много съм далеко. Също от „По железния път“ (1949 г.). Първоначално и това стихотворение е написано в четиристишия, носи заглавие „Писмо от Димитровград“ и започва със стиха: „Ти ми пишеш да си дойда, Клара…“

Бетон и мечти. Публикувано най-напред във в. „Строим Димитровград“, бр. 19 от 10.II.1950 г. Включено е в литературния сборник „Димитровград“ (1951 г.). Виж и стихотворението „Арматура и мечти“ в литературния сборник „Работническо творчество“, „Профиздат“, 1951 г.

След първия. Сборник „Работническо творчество“, 1951 г.

Строителна пролет. Публикувано най-напред във в. „Литературен фронт“, бр. 40 от 8.VI.1950 г. След това е включено в литературния сборник „Смяна“ на издателство „Народна младеж“, № 2, 1951 г., стр.

34–35, и в сборника „В първите редици“, издателство „Народна младеж“, 1954 г., стр. 130–133.

Завръщане. Публикувано в „Димитровградска правда“, бр. 70 от 4.IX.1956 г.

Ето заселника. Печатано под заглавие „Дом“ във в. „Строим Димитровград“, бр. 32 от 31.VII.1952 г. Няколко дни след смъртта на поета излиза във в. „Литературен фронт“, бр. 18 от 7.V.1959 г.

Предмайско. Печатано във в. „Литературен фронт“, бр. 34 от 27.IV.1950 г., в сборник „Смяна“ № 1, издателство „Народна младеж“, 1950 г., стр. 229–230, и в сборника „Първи май“, издателство „Профиздат“, 1952 г., стр. 136–137. Няколко дни след смъртта на поета излиза и във в. „Димитровградска правда“, бр. 30 от 30.IV.1959 г.

„Корпус 206“. За първи път е печатано във в. „Литературен фронт“, бр. 15 от 14.XII.1950 г. Включено е и в сборник „Смяна“ № 2 от 1951 г.

Силни сме! От стихосбирката „Добро утро, хора!“

Мил ми е той. Сп. „Наша родина“, 1956 г., кн. 2, стр. 24.

Пътеки белеят. Сп. „Септември“, 1955 г., кн. 9.

Светлини. От сбирката „Добро утро, хора!“

30 стотинки. В. „Народна младеж“, бр. 4 от 6.I.1955 г.

Моята улица. В. „Димитровградска правда“, бр. 51 от 23.XII.1953 г. Излязло е също във в. „Народна младеж“, бр. 67 от 20.III.1955 г.

В дъжда. Сп. „Септември“, 1955 г., кн. 12, стр. 60. Първоначално излиза без заглавие. В един от най-ранните варианти стихотворението има съвсем друг вид. След първата строфа следва четиристишието:

Гласът ти сякаш ми звъни
и аз го слушам тъй захласнато.
Ръми дъжда, ръми, ръми…
И пей за теб, за теб — прекрасната.

В този си вид стихотворението е включено между стиховете с общо заглавие „Моите вечери“.

Димитровград. Публикувано е във в. „Литературен фронт“, бр. 40 от 6.X.1955 г.

Небивала сватба. В. „Литературен фронт“, бр. 52 от 30.XII.1954 г.

Заводът. Сп. „Септември“, 1955 г. кн. 9.

Димитровградско утро. В. „Литературен фронт“, бр. 25 от 23.VI.1955 г.

Негово Величество Човекът. От стихосбирката „Добро утро, хора!“

Музей на строителството. В. „Литературен фронт“, бр. 45 от 10.XI.1955 г.

Към потомъка. Сп. „Наша родина“, 1956 г., кн. 2, стр. 24.

Ние от двадесетия век. Сп. „Български воин“, 1955 г., кн. 12, стр. 4. Стихотворението е поместено и в сборника „15 години българска поезия“ на издателство „Български писател“, 1959 г.

За комунизма. Стихотворението има много публикации. Първата от тях е направена във в. „Литературен фронт“, бр. 10 от 10.XI.1949 г. Помествано е също в литературния сборник „Борба за мир“ на издателство „Български писател“, 1950 г., стр. 210–212, във в. „Строим Димитровград“, бр. 35 от 2.VI.1951 г., в литературния сборник „Димитровград“ (1951 г.), във в. „Народна войска“, бр. 874 от 13.III.1951 г. и в „Репертоарен сборник за художествена самодейност“ № 2, 1952 г., стр. 12–14.

Размисъл. В. „Народна младеж“, бр. 92 (2418) от 16.IV.1956 г. с посвещение: „На димитровградци“.

Релси. В. „Литературен фронт“, бр. 41 от 11.X.1956 г. Посмъртно е публикувано в сп. „Пламък“, 1959 г., кн. 6.

Пред нова година. В. „Литературен фронт“, бр. 52 от 29.XII.1955 г.

По-добре не го раждай (стр. 118). В. „Литературен фронт“, бр. 41 от 11.X.1956 г.

Въпрос. Преди смъртта на поета не е публикувано. Пеньо Пенев го беше приготвил за книгата си „Когато се наливаха основите“ под заглавие „Сто пороя“ (според съдържанието на сбирката). Вътре в текста вместо заглавие беше поставен само един въпросителен знак. С надслова „Въпрос“ стихотворението е поместено в сборника „Ние от двадесетия век“, а после и в „Стихотворения“.

Тясна кухничка в здрач полусин. Също непубликувано приживе. Тук се публикува за пръв път според текста, приготвен от автора за сбирката „Когато се наливаха основите“.

Другата грижа. В. „Димитровградска правда“, бр. 70 от 4.IX.1956 г.

Епоха. Публикувано за пръв път в многотиражката „Добруджанска дума“, бр. 20, 16.VIII.1957 г.

Рожбо моя! В. „Литературен фронт“, бр. 41, 11.X.1956 г.

Наследство. В. „Строим Димитровград“, бр. 23, 10.III.1951 г. Включено е и в сборник „Смяна“ № 2, 1951 г., стр. 36–37.

На разсъмване. В. „Литературен фронт“, бр. 41, 11.X.1956 г.

Когато се наливаха основите. Стихотворението има няколко публикации. Най-напред то е печатано във в. „Димитровградска правда“, бр. 70 от 4.IX.1956 г. и в многотиражката „Добруджанска дума“, бр. 19 от 13.VIII.1957 г. под заглавие „Поколение“. След третата строфа следваше:

И все така на Добруджа в полята
ще зреят едрокласите жита,
а щом заспи след залеза горáта —
до късно ще танцува младежта…

После тази строфа беше изцяло съкратена. Пеньо Пенев преработи и предпоследната строфа, която първоначално имаше следния вид:

Потомци, в грижа ний за вас горяхме,
но ще узнайте ли до края вий,
за дните ви, когато смело бдяхме —
какъв живот живяхме ний.

В някои редакции и изпълнения на литературни четения Пеньо Пенев понякога пропущаше и шестата строфа („Как в път, омълнен с бойни урагани…“). На други места обаче тя е запазена, поради което я запазваме и тук. Вторият стих от следващата строфа в повечето варианти е „а нашите коси сребро покри“ вместо по-изразителното: „а нашата коса се посребри“, както е и в една от последните редакции на

стихотворението — магнетофонният запис. От заключителната строфа тук се възприема стихът „Завидна беше нашата съдба!“ според първоначалния вариант вместо сравнително по-бледото: „Такава беше нашата съдба!“

Все още със заглавието „Поколение“ стихотворението излезе в сп. „Септември“, 1957 г., кн. 10, стр. 81–82, и в сп. „Славяни“, 1957 г., кн. 2, стр. 28. По-късно Пеньо Пенев озаглави стихотворението по третия стих от преработената предпоследна строфа — „Когато се наливаха основите“. Той държеше на това заглавие и така искаше да се казва втората му книга и началният цикъл в нея. Под това заглавие стихотворението е поместено след смъртта на поета във в. „Литературен фронт“, бр. 18 от 7.V.1959 г., във в. „Димитровградска правда“, бр. 50 от 24.IX.1959 г., в антологията „15 години българска поезия“ (1959 г.) и др.

Хора, на път! Най-напред стихотворението е публикувано във в. „Литературен фронт“, бр. 18 от 1–2.V.1957 г. След това е препечатвано във в. „Димитровградска правда“, бр. 28 от 16.IV.1959 г. и във в. „Работническо дело“, бр. 172 от 21.VI.1959 г.

Здравей, майска пролет. В. „Димитровградска правда“, бр. 34–35 (407) от 30.IV.1957 г.

Другата пътека. Публикувано посмъртно във в. „Студентска трибуна“, бр. 33 (214) от 12.V.1959 г. и във в. „Литературен фронт“, бр. 19 от 12.V.1960 г.

На пост, поколение! В. „Студентска трибуна“, бр. 33 (214) от 12.V.1959 г.

Пролетта на хората. Излязло най-напред във в. „Вечерни новини“, бр. 2280 от 19.XII.1958 г., под заглавие „Нашата пролет“. Със заглавието „Пролетта на хората“ е печатано във в. „Димитровградска правда“, бр. 17–18 от 3.III.1959 г., заедно със стихотворението „Зрелост“.

За щастието. За първи път е публикувано във в. „Строим Димитровград“, бр. 32 от 12.V.1951 г. Включено е в сборника „Димитровград“ (1951 г.).

Пътека. За първи път е публикувано в многотиражката „Добруджанска дума“, бр. 19 от 13.VIII.1957 г. под заглавие „Пътеката е извървяна…“ Според ръкописа за сбирката „Когато се наливаха основите“ то е озаглавено „Пътека“. Пеньо Пенев е направил само

една поправка в това стихотворение: в третия стих от втората строфа вместо „Свечерява сега, свечерява“ в магнетофонния запис се явява „Свечерява над мен, свечерява“. Тук се възприема печатният вариант като по-автентичен.

Тъжна неделя. В. „Добруджанска дума“, бр. 19, 13.VIII.1957 г.

След залеза… Пак там. В един от най-първите варианти стихотворението има съвсем друг вид. Вместо началната строфа стоят стиховете:

Над мен премина вихър гороломен,
след него легна хладна тишина.
И ето — младостта е вече спомен —
разбита и утихнала вълна.

Увяхнаха познатите градини,
завинаги отмина пролетта…
Не ще се върнат свидните години,
окапали като листа…

Стоя смутен с отломките сърдечни,
а сякаш че преди не съм живял…
И струват ми се чужди и далечни
смехът, мечтите, тихата печал.

По-нататък стихотворението продължава с останалите три строфи, които са останали непроменени. По-късно в стихотворението са внесени две поправки: вместо „Към всичко земно станал безразличен“ в магнетофонния запис стои „Към всичко рано станал безразличен“, което е по-близко до основното звучене на цикъла, и „В никакви пътеки не диря през страданието брод“ вместо първоначалното „С никакви пътеки…“ Втората поправка не е от съществено значение.

Повест. Пак там под заглавие „Неизплакана повест“. После заглавието е поправено от автора. Стихотворението има само една печатана редакция, но при изпълнението пред магнитофона Пеньо Пенев е направил две изменения: вторият стих от третата строфа става

„на дните камъка студен“ вместо първоначалното „на злото камъка студен“, навсякъде, където се среща обръщението „Лозане“, е заменено с „приятел“: „Свири, приятел, разкажи“. Във втория стих на заключителната строфа („как бие времето с копита“) се чува ясно предлогът „с“, който вероятно случайно е отпаднал при печатането в многотиражката.

Откровение. За първи път е публикувано във второто издание на „Стихотворения“ (1962 г.).

Елегия. В. „Добруджанска дума“, бр. 19 от 13.VIII.1957 г. Последният стих от третата строфа по-късно е поправен така: „Всичко е късно, уви!…“

Жребий. Непубликувано. Тук се обнародва за пръв път. Както личи от едно собственоръчно обозначение на поета, стихотворението е писано на 4.XII.1955 г.

Поръчение. Също непубликувано. Печата се за пръв път.

Нощ на границата. Написано на южната граница през нощта срещу 3 октомври 1952 г., както е отбелязано под запазения ръкопис. Публикувано във в. „Димитровградска правда“, бр. 18 (661), 5.IV.1960 г.

Вечер. Писано по същото време. Обнародва се за пръв път.

Утро. Непечатано.

На пост. Също писано по време на военната служба на южната граница. Публикува се за пръв път.

Нощ. От същия цикъл. Непечатано.

Мечти. Непубликувано. Непосредствено след заглавието авторът е отбелязал: „Чете се бавно, тихо и скръбно“.

Моите вечери. Непечатано. Последната част представлява един ранен вариант на стихотворението „В дъжда“ (виж бележката към него).

Люлка и песен. Публикувано във в. „Добруджанска дума“, бр. 19 от 13.VIII.1957 г. под заглавие „Размисъл“. В ръкописа на сбирката „Когато се наливаха основите“ стихотворението е озаглавено „Люлка и песен“.

Майчице! В. „Добруджанска дума“, бр. 20 от 16.VIII.1957 г. Стихотворението носи заглавие „Майчице, спаси ме!…“ По-късно заглавието е съкратено от автора. Посмъртно стихотворението е публикувано в сп. „Пламък“, 1959 г. кн. 6.

Злочеста песен. В. „Добруджанска дума“, бр. 20 от 16.VIII.1957 г. За сбирката „Когато се наливаха основите“ Пеньо Пенев беше го приготвил под друго заглавие — „Гори душата ми…“ Но стихотворението е добило известност с първото си заглавие, което запазваме и тук.

Признание. Във в. „Добруджанска дума“, бр. 19 от 13.VIII.1957 г. то носи заглавие „Изповед“, За втората си стихосбирка авторът го поправя на „Признание“. Посмъртно стихотворението е излязло в сп. „Пламък“, 1959 г., кн. 6.

Лястовички. В. „Добруджанска дума“, бр. 20, 16.VIII.1957 г. В един по-късен вариант (и в магнетофонния запис) последният стих от втората строфа има следния вид: „ти оставаш тук със скучния съпруг“. Също там в заключителната строфа вместо „лястовички над площадката кръжат“ се повтарят дословно първите два стиха: „лястовичките се стрелкат и кръжат“. В това издание се възприема печатният вариант на стихотворението като по-достоверен.

Сънят ресници не притваря… Публикувано за първи път от М. Иванов във в. „Димитровградска правда“, бр. 4 (803) от 24.I.1963 г.

Самота. Пак там.

Може би тук и тя е стояла… За първи път се явява на страниците на в. „Балканско знаме“ (Габрово), бр. 49 (979) от 23.IV.1963 г., публикация на М. Иванов.

Ако вънка зора е зорила… В. „Димитровградска правда“, бр. 4 (803), 24.I.1963 г.

Вечерта е топла и дълбока… Посоченият брой на в. „Балканско знаме“.

Някъде далече по небето… Пак там.

На мама. Пак там.

Топъл дъх погали равнината… В. „Димитровградска правда“, бр. 19 (818) от 9.V.1963 г.

Защо се ражда човекът. В. „Димитровградска правда“, бр. 4 (803) от 24.I.1963 г., и в. „Балканско знаме“, бр. 49 (979) от 23.IV.1963 г.

Ръка. Посоченият брой на в. „Димитровградска правда“.

Моите песни. Непечатано.

Юбилейно. Стихотворението е написано по случай 10-годишнината от 9.IX.1944 г. Публикувано е във в. „Димитровградска правда“, бр. 36 от 8.IX.1954 г.

Тринайсет години на поход вървим! Публикувано под заглавие „Тринайсет атаки зад нас“ във в. „Литературен фронт“, бр. 36 от 5.IX.1957 г. Включено е в сборника „15 години българска поезия“ (издат. „Български писател“, 1959 г.).

По дълбоко течение. В. „Димитровградска правда“, бр. 72 от 8.IX.1958 г. Посмъртно е публикувано във в. „Литературен фронт“, бр. 19 от 12.V.1960 г.

Зрелост. Публикувано в сп. „Наша родина“, 1959 г., кн. 2. Препечатано във в. „Димитровградска правда“, бр. 17–18 от 3.III.1959 г.

Ние от третата петилетка. В. „Народна младеж“, бр. 296 от 19.XII.1958 г. Препечатвано е във в. „Литературен фронт“, бр. 18 от 7.V.1959 г. и в. „Димитровградска правда“, бр. 50 от 24.IX.1959 г.

На първа линия. Публикувано във в. „Отечествен фронт“, бр. 4451 от 18.XII.1958 г. Препечатано във в. „Димитровградска правда“, бр. 32 от 14.V.1959 г.

Родина. Откъси от поемата са печатани в сп. „Български воин“, 1953 г., кн. 9, стр. 26–27, и в сборника „С перо и меч“, Държавно военно издателство, 1954 г., стр. 306–310. Тук се печата според текста от стихосбирката „Добро утро, хора!“.

Дни на проверка. Поемата е написана през 1958 г. в почивния дом на Съюза на българските писатели в Ситняково (Рила), където Пеньо Пенев прекара известно време. Там той нахвърля замисъла на стихотворението „Пеньо Пенев на курорт в царския дворец“. Макар и незавършено, това стихотворение е характерно за настроението и самочувствието на поета през това време. Ето текста на запазения ръкопис:

Писано е това
Стихотворение
в хиляда деветстотин
петдесет и осмата година
в двореца — Ситняково.
Сега няма лакеи, прислуга…
Не пристигат каляски
с министерши,

с генералши
пред задния вход
за царската спалня…
Идат тук
моите братя писатели —
тръбачи
на народната светла съдба…
Четем „Държавата и
революцията“,
„Капиталът“ четем…
Шосето не страни
от Самоков!
Царският път,
царският дом —
всичко е наше!
От скалата ситняковска
гледаме
Самоков, в слънце окъпан…
Ето ме —
в леглото на царицата —
че то пух,
то мекота!
Колко весело!
Аз, слязъл от скелите,
излязъл
от рудничен забой —
в двореца царски
пиша за народния строй!

Текстът е включен в спомените „Човекът и поетът Пеньо Пенев“ на М. Иванов, в. „Димитровградска правда“, бр. 24 (823) от 13.VI.1963 г.

По същото време Пеньо Пенев пише и поемата „Дни на проверка“. Първоначално той я беше озаглавил „222 стиха за мене и за епохата“, после се спря на заглавието „Сто възела“.

Откъс от поемата излезе в сп. „Пламък“, 1958 г., кн. 10, стр. 23. Пълният текст е публикуван посмъртно във в. „Димитровградска правда“, бр. 34 от 28.V.1959 г. под заглавие „Сто възела“. Със заглавието „Дни на проверка“ тя излезе в сп. „Септември“, 1959 г., кн. 7, стр. 114–122. В двете издания на „Стихотворения“ (1960 и 1962) текстът е сверен с оригинала и с магнетофонния запис.

Между приготвения от самия Пеньо Пенев текст за печат и рецитираните от него откъси пред магнитофона се срещат отделни разлики, чието пълно проследяване, както и изследването на всички запазени редакции на поемата, е предмет на специална задача. Тук заслужават внимание следните по-съществени различия:

I вариант:

О, неоплакан гроб е моя ден!

II вариант:

О, неоплакан гроб е вчерашния ден!

I вариант:

Какъв враждебен дух повлече и загроби
във таз смрадливост моя дълг синовен…

II вариант:

Какъв враждебен дух повлече и загроби в
кръчмарската смрадливост моя дълг синовен?

I вариант:

Самин съм скитал под дъжда…
И днес тъгувам за погиналите дни.

II вариант:

Пиян съм се клатушкал през нощта…
И днес тъгувам за неспастрените дни.

I вариант:

Сърцето ми отрудено болей
от своята и чуждата вина.

II вариант:

Сърцето ми отрудено сега болей,
докрай разбрало нявгашната си вина.

I вариант:

В мен срещата на две епохи стана,
ехтя у мен двубоят им жесток!
А само в мен ли той светкавици кръстоса?
И само мен ли той омълни вчера?
Но гръмотевицата на въпросите
най-силно в моето сърце трепера!

II вариант:

Последните четири стиха са съкратени изцяло, частта завършва само с първите два стиха. По-нататък вместо петте стиха от първия

вариант:

Аз знам какво е вяра и съмнение!
Аз знам какво е полет и падение!
Аз знам какво е път и бой!
Аз знам какво е скръб и рана!
Знам вече — кой е чужд и свой!

Във варианта, приготвен за сбирката „Когато се наливаха основите“, са останали само следните два стиха:

Аз знам какво е скръб и рана!
Аз знам какво е път и бой!

I вариант:

Това столетие е мой длъжник!
За него с кръв и пот платих,
платил съм всеки негов миг,
платих му приживе.
И дните работливи — свидетели са живи,
че имам да уреждам с него сметка!
А нека мълнии по пътя ми да светкат…

II вариант:

Това столетие сега е мой длъжник!
За него с кръв и пот платих,
платил съм всеки негов миг,
платих му приживе.
Аз имам да уреждам с него сметка!

В първия вариант, по който поетът изпълнява поемата пред магнитофона, се среща и следният куплет:

В бруталния свят безсърдечен
додея ми, майко, да скитам!
Аз жадувам за полет далечен,
но от свое гнездо да излитам.

После тази строфа изцяло е съкратена. Тази важна поправка свидетелствува ясно за насоките, които е следвал Пеньо Пенев при преработката на поемата „Дни на проверка“. Както се вижда и от останалите поправки и съкращения, направени собственоръчно от автора, тъжните и песимистични настроения се отнасят към „вчерашния ден“. По този начин в последния вариант са засилени драматизмът и оптимизмът на произведението. Отстранени са същевременно всички стихове, които могат да звучат като опити за оправдание или извинение. Така поемата придобива още по-голяма искреност и сила на въздействието.

Необходимо е да се отбележи, че записът на грамофонната плоча, която се прилага към част от тиража на настоящото издание, е направен по запазения магнетофонен запис. Технически той не е съвършен, защото записването е станало не в специални студийни условия, а в дома на скулптора Николай Шмиргела, с чието семейство поетът беше много близък. Друг един запис е направен при още по-лоши технически условия в Дома за народно творчество в София. Все пак въпреки техническите несъвършенства записът дава представа за рецитаторското майсторство на Пеньо Пенев и съхранява автентично неговия глас.

26 април. Непубликувано. Това е последното стихотворение на Пеньо Пенев, написано вечерта пред самоубийството.

Душата ми не е модерен ресторант. Публикува се за първи път.

Извън настоящия сборник „Стихотворения“ по изтъкнатите причини остават следните стихотворения на Пеньо Пенев:

ЛИРИКА

„Четири хиляди“ — в. „Млада гвардия“, Димитровград, бр. 1, 4.V.1949 г., и в сборника „По железния път“ (1949 г.).

„Апел“ — в. „Млада гвардия“, бр. 2, 13.V.1949 г., „Строим Димитровград“, бр. 14, 16.XII.1949 г., и сб. „По железния път“.

„Песен от забоите“ — сб. „По железния път“.

„Нашият завод“ — в. „Труд“, 1949 г., бр. 26.

„Наша младост — на пост!“ — в. „Строим Димитровград“, бр. 20, 17.II.1950 г.

„Обич“ — в. „Строим Димитровград“, бр. 21, 24.II.1951 г.

„В името на живота“ — в. „Строим Димитровград“, бр. 28 от 14.IV.1951 г.

„Към трудовака“ — в. „Строим Димитровград“, бр. 29, 21.IV.1951 г.

„Парад на мира“ — в. „Строим Димитровград“, бр. 30, 28.IV.1951 г.

„С нас е Сталин“ — в. „Строим Димитровград“, бр. 33, 19.V.1951, и бр. 49, 8.IX.1951 г. Стихотворението е публикувано и във в. „Литературен фронт“, г. VII (1950–1951 г.), бр. 15, и е включено в сборника „Димитровград“ (изд. „Български писател“. 1951 г., стр. 128).

„За простата любов“ — в. „Строим Димитровград“, бр. 39, 30.VI.1951 г. Стихотворението е посветено на Георги Димитров.

„Дружба“ — в. „Строим Димитровград“, бр. 50, 15.IX.1951 г., и литературния сборник „Десетилетие“, Държавно военно издателство, 1954 г., стр. 192–193.

„Песен за дружбата“ — в. „Строим Димитровград“, бр. 54, 13.X.1951 г.

„Младост в строя“ — в. „Строим Димитровград“, бр. 56, 27.X.1951 г.

„Говори победата“ — в. „Строим Димитровград“, бр. 58, 10.XI.1951 г. Стихотворението е посветено на завършването на АТЗ.

„Арматура и мечти“ — литературен сборник „Работническо творчество“, „Профиздат“, 1951 г., стр. 114–115.

„Пилот и строител“ — в. „Народна войска“, бр. 847, 9.I.1951 г.

„Над мирния празник аз бдя“ — в. „Димитровградска правда“, бр. 52, 30.XII.1953 г.

„За мир“ — в. „Димитровградска правда“, бр. 20, 14.V.1953 г.

„Армийо родна, на пост!“ — „Димитровградска правда“, бр. 38, 23.IX.1953 г.

„Аз воювах“ — сп. „Български воин“, 1955 г., кн. 5, стр. 30.

„Стреля сърцето“ — в. „Народна армия“, бр. 2010, 26.II.1955 г.

„Аз бдя“ — в. „Народна армия“, бр. 1963, 1.I.1955 г.

„Своя дял дай“ — в. „Труд“, бр. 33, 9. И. 1955 г. Написано по случай откриването на подписката за „Заем за развитието на селското стопанство“.

„Спри!… Назад!…“ — в. „Димитровградска правда“, бр. 75, 21.IX.1956 г. Стихотворението е посветено на англо-френската интервенция в Египет.

„Вървим на времето през върховете“ — в. „Димитровградска правда“, бр. 71, 7.IX.1956 г.

„Бюджетът на Родината“ — в. „Димитровградска правда“, бр. 22 (394), 19.III.1957 г.

„Под знамето на Октомври“ — в. „Борба“ (Търново), бр. 134, 7.XI.1957 г.

„Предизборно“ — в. „Димитровградска правда“, бр. 26, 3.IV.1959 г. Стихотворението е излязло без подпис.

„Аз помня оня миг“ — в. „Димитровградска правда“, бр. 45, 13.VIII.1959 г. Стихотворението има мото от А. С. Пушкин: „Я помню чудное мгновение“. Както е отбелязано в бележката на редакцията, то е писано през м. септември 1952 г. в Тополовградско, дето Пеньо Пенев отбива военната си служба.

ХУМОР

Едновременно с лиричните си стихотворения Пеньо Пенев пише хумористични стихове и злободневки в проза. През определени периоди те заемат голям дял в творчеството му. На страниците на в. „Димитровградска правда“, „Стършел“ и „Добруджанска трибуна“ той бичува разнообразни отрицателни явления, като понякога публикува по четири-пет сатирични материала в брой. В продължение на няколко години с прекъсвания от различно време той завежда хумористичната страница на димитровградския вестник. Там той пише хумор не само в стихове, но и в проза. А понякога едно и също произведение е започнато в проза и завършено в стихове или обратното.

Най-ранните хумористични произведения на Пеньо Пенев са публикувани във в. „Стършел“ през 1949 г. На другата година той става редовен сътрудник на вестника (Само през 1950 г. в „Стършел“ са отпечатани към 35 негови стихотворни жила.) През 1951 и 1953 г. поетът пише хумор във в. „Строим Димитровград“ (от 1952 г. — „Димитровградска правда“), но по-рядко. Особено плодоносна за хумориста Пеньо Пенев е 1954 година. Той завежда хумористичната страница на в. „димитровградска правда“, дето са излезли към 50 негови злободневки и фейлетони. През 1955 г. освен в димитровградския вестник той публикува хумористични и сатирични творби и във в. „Вечерни новини“. През 1956 г. подновява активното си сътрудничество във в. „Стършел“. На другата година той е отново в Димитровград, дето печата през брой хумористични творби в местния вестник. Голям брой стихотворни жила и прозаични хумористични хумориски Пеньо Пенев е публикувал през 1957 г. в редактираната от него многотиражка „Добруджанска дума“. През 1958 г. хумор и сатира се явяват във в. „Добруджанска правда“ и в. „Стършел“, а през 1959 г. — само едно хумористично стихотворение излиза във в. „Димитровградска правда“.

Общо взето, хуморът на Пеньо Пенев обхваща стотици произведения в стихове и проза на най-различни теми. Неизчерпаемо разнообразни са и жанровите форми, които използва поетът.

Пълно проучване на тази слабо известна част от творчеството на Пеньо Пенев още не е направено. Предмет на специална задача е да се отдели ценното от случайното и злободневното, да се подбере онова от хумора и сатирата на поета, което има художествена стойност, разкрива ни образа на Пеньо Пенев от една непозната страна и ни показва колко разностранен е бил неговият талант.

ПУБЛИЦИСТИКА

Заслужават внимание и редките прояви на Пеньо Пенев в областта на Публицистиката. Могат да се отбележат следните негови статии, репортажи и изказвания:

„За достоен труд — достойна награда“, репортаж, в. „Строим Димитровград“, бр. 24 от 17.III.1951 г.

„Деветосептемврийската манифестация на димитровградци“, репортаж, в „Димитровградска правда“, бр. 37 от 16.IX.1954 г.

„Пътят на хулиганството“ (В залата на народния съд), репортаж, в. „Димитровградска правда“, бр. 31, 5.VIII.1954 г.

„Дружба между младите“, резюме на изказване по доклада „Проблеми на поезията през 1954 г.“ на Хр. Радевски, в. „Литературен фронт“, бр. 26, 30.VI.1955 г.

„Ние от Димитровград“, очерк, в. „Литературен фронт“, бр. 10, 7.III.1957 г.

„Син на Партията и народа“, статия по случай 15 г. от разстрела на Н. Вапцаров, в. „Добруджанска дума“, бр. 10, 23.VII.1957 г.

„Със сърце и дълг“, изказване по доклада „В защита на поезията“ на Г. Джагаров, сп. „Септември“, 1957 г., кн. 9.

„Воденицата“, очерк, в. „Отечествен фронт“, бр. 4280, 1.VI.1958 г.

Както свидетелствува един близък другар на поета, Пеньо Пенев е написал не по-малко от 30–40000 стиха (виж спомена „Отново в своя дом“ от Митко Иванов в юбилейния лист „Пеньо Пенев“, издаден в Димитровград на 7.V.1960 г. по случай 30 години от рождението на поета). Разбира се, не всичко написано е запазено, но и онова, което е известно, показва какъв огромен труд е изразходил поетът за създаването на своите произведения. В едни свои бележки, които имат характер на дневник, той е записал:

Поезия! — ти си мой отдих
и мой каторжен труд…

Между ръкописите на Пеньо Пенев се намират и негови дневници, бележници и др. В тях той е записвал свои мисли, проекти за бъдещи творби, афоризми, сентенции и пр. В предсмъртния си бележник е зафиксирал последните си мисли, записани само няколко минути, преди да настъпи смъртта. Някои от тях представляват общ интерес. Затова по-долу ще предадем част от неговите записи, направени в дневниците „Опорни точки на мисълта“, „Тематично-сюжетен заряд“, части от негови изказвания и извадки от предсмъртния му бележник:

… Необходима е повече любов към поезията, повече отговорност за нейната красота, сила и здраве.

Защо избледня националната багра от нея? Защо понякога изчезва от стиховете звънката музика, златистият пейзаж, разкошът на разнообразието, голямата мисъл, страстният патос в утвърждаването на раждащото се ново? Неуспехите се дължат не само на непознаване на живота от писателите. Те го познават, живеят в него, но той не живее в тях, липсва им политическа заинтересованост и активност. Той е отразен в техните очи, но не тупти в сърцата им. А без сърцето, без разума — само с очите голяма поезия не се създава!…

В нашата среда невинаги има истински другарски отношения, дори цели синори се издигат помежду ни. Ние вдигаме глас: нека ширнем навред пътеките на взаимното уважение и доверие между нас!

Изказване за поезията през 1954 г.

Чувството за справедливост налага направо да се каже, че днес стиховете се пишат с голяма леснина. Българската поезия, усъвършенствувала стих и език, е на разположение. Готови са и форми, и образи, и епитети. Наготово могат да се вземат даже и темите. Въпросът се свежда само до обиграност, до известна сръчност в стихотворната техника. Само чалъма да знаеш, и се пише. Написаното се печати, сетне се разглежда, като се нарича поезия. Поезия, в която няма поезия, защото се пише без труд, защото не се влага никакво творчество, нищо ново не се казва на хората.

Кой ли не пише днес? Кой ли вече не е почувствувал, че е призван за литературна работа? Лесна работа! Профанство, архаичност! А иска да мине за нещо ново, полезно, въобще за нещо!

Впрочем нека не гоним Келча, юнак за да не го направим! Събрал два буквара култура, станал малко по-

начетен, внезапно съчинил два реда и ето го, Келчо вече си въобразил, че е поет. По един или друг начин отпечатал 6–7 стихотворения или 4–5 разказа, той вече мисли едва ли не, че младата българска поезия или белетристика почва с него, че той е нейната фасада, че той е вече връх в литературата ни. Той — една обикновена къртичина в нейното поле! И колко много са те! Колко много келчовци! Те ходят насам-натам между нас, дават авторитетни мнения, явяват се в една добре овладяна поза на мислители и творци, като подвижни паметници на гениална творческа мисъл. Сигурно е, че спят в такава поза, готови за паметник. И колко много си приличат те, просто лика-прилика!

Характерно за младата ни поезия е това, че тя е и студена до скромния градус на обикновен мотив, изпразнена от социалното си съдържание, принесла в жертва ясната поетическа мисъл заради някаква „оригинална форма“, евтина звукова ефектност, чудати и рационални образи. Тая поезия, лишена от дълбоки и искрени човешки вълнения, както и от здрави мобилизиращи чувства и мисли, лишена от всякаква обществена загриженост, лишена от естествен кипеж, от благородната тревога на времето ни, не е съвременна поезия. Все още ги няма в нея най-важните жизнени мотиви, все още те не са прозвучали силно, страстно и смело. Няма тревога, значи няма поезия, защото поезията е вълнение и тревога. А без тревога няма изкуство.

Все още младият български поет не е заел като гражданин своето място, мястото на поета в работническия строй. Станал ли е той част от общопролетарското дело, както учи Ленин? Не, не е станал. Това е главната причина за неблагополучията на младата ни поезия. Липсва здрава идейност и идейна подготовка на творците. В нашата млада поезия е отдавна, отдавна време да се влеят нови живителни сурови сокове. Време е да се стъпи на собствени нозе, здрави и свои! Стига това епигонство, стига това болно и унизително каканижене. Нека не се

забравя Вапцаров: „Кажи го, както го пее народът“. А народът ни не го пее така, както младите му поети го пеят. Имаш ли да кажеш нещо свое, посвоему ново — кажи го! Дай го направо от сърце, вярно и смело и естествено. Просто като вик, като кръвотечение…

От нас, младите, искат хубава поезия, и то с право. Тя трябва да бъде поезия вдъхновителка, водач и организатор на чувствата, юмрук и знаме. Само така тя ще изпълни своя дълг към общопролетарското дело, от което тя трябва да бъде част, както споменах.

Искат от нас! Ние сме длъжни да дадем това, което се иска!

Стенограма на изказване за поезията на младите,
1957 г.

Поезията на Вапцаров учи младите да мечтаят, давайки им крилата на реалистичните мечти за живота.

Из статията за Н. Вапцаров, 1957 г.

ИЗ ДНЕВНИЦИТЕ И РЪКОПИСИТЕ НА ПОЕТА

Чета една книга…
Чета я в забоя, чета я по скелите,
чета я в очите на хората,
в хорската мъка и радост…
Чета една книга… наречена време,
наречена правда!
Наречена жажда!
Вий наши внуци и правнуци,
ще прочетете ли за нас
тая книга правдива на времето!

* * *

Ветре, връхлитай на мене,
не позволявай да заспя във покой,
не ми давай ни миг да забравя
тия изправени скели,
тия усмивки и сълзи,
и тия зори над града,
и тия мокри паважи,
и тая вечна тревога!

Обикнах всичко. За всичко тук съм загрижен. Мъката, тревогата си умножих сам.

* * *

Всички са ми станали така близки и роднини. Искал бих да им кажа едни такива хубави словца:

— Хора, здравейте!
Прегръщам ви всички!
Целувам ви, хора!

* * *

Нямам нищо в излишек,
в сандък не съм скрил
нищо,
нямам влогова книжка…
Но тая страна,
като богатство от мен
събрано,

като простор за орел —
в наследство
ще ти оставя!

* * *

Аз разбрах, че никой сам не преживява,
че в човешкия живот
от всички нещо всеки получава —
и обикнах целия човешки род!

* * *

Когато човек умира — не лъже,
не са лукави очите умиращи.
Всички хора умират
в неволна искреност
и тая искреност
е страшна във тях!

* * *

Уважавайте мъката!
Не обиждайте скръбта ми, хора!
И в комунизма
мъка ще има,
щом има сърца
във нас!

* * *

… Само знам, че

хората трябва да бъдат
щастливи!…

* * *

Победи земята и вместо нея
ще получиш звездите!

Предпочитам веселия фабричен шум, отколкото оръдейния гърмеж. Предпочитам високия комин с неговия байрак пред крепостната кула с бойно знаме.

* * *

А знайте ли вий как
узрява бетон?

* * *

Никой няма право да докосва очите, плачещи под лунна светлина.

* * *

Изкачен на скелята,
размахвам
шапка от вестник
и крещя: — Е, х-е-ей! —
На цялата страна!
— Здравей!

Народе мой!

* * *

Времето като бинт
нашите дни превърза…

* * *

Човек на крана:
легенда това е,
човек на скелята —
това е песен!

* * *

Да извлечем от живота си всичко, което може да се извлече с най-големи усилия, е все пак един вид щастие, единственото, което напълно зависи от нас.

* * *

Оставям зад себе си десет години, най-хубавите за всекиго години, а ми се струва, че за мене това са годините на зрялата ми възраст. Стара мома ли съм или навлизам в живота? Виждам младостта си зад мене, а не съм я използувал…

* * *

Да обичате, когато ви обичат, когато ви щадят от всякакви мъчнотии, от всякакво усилие, е хубаво достойнство. Но да обичате, когато сте изоставени, забравени, измамени, когато тъпчат сърцето ви, да, това значи да обичаш…

* * *

Разводът е като някоя книга или престъпление — принадлежи на общественото мнение…

* * *

Аз искам срещу бурята
гърди да изправя,
а не да се крия на завет —
както някои правят.

* * *

Дело, за което са умирали хора, не е умиращо дело!

* * *

За своя път и своята Родина си отговорен ти.

* * *

Ела насам!

Взри се в очите ми!
Не виждаш ли в тях
моята Родина?

* * *

Родино,
аз много пътища изходих,
но като гост
през тебе не вървях!
Възкреси ме в потомъка!
Аз ще го науча
как да живей.

* * *

От коня и скелята се вижда по-добре, отколкото от кабинета и бюрото.

* * *

Мястото ми е запазено в нашата литература, както в Менделеевата таблица има запазени места.

* * *

В моя занаят всичко може да се направи! Не можеш само да излъжеш!

* * *

Нека дните ми бъдат проста трапеза. Само трохи нека има, но да са сладки!…

* * *

Повикайте ме с родна реч —
ще се изтръгна и от гроба
и отново ще понеса бремето,
което ме срази…

* * *

А нека слънце да пече
засъхналата глина…

* * *

Като орел в планински връх
вгнезден…
Отбиваха ме хора зли. —
Вятър ме огъва,
но не преломи.

* * *

Бъди на времето дихание, привържи към дните му всеки свой нерв.

* * *

Предпочитайте да ви съветват, а не да ви хвалят. Невежеството всякога е готово да се възхищава от себе си.

* * *

Писателския си ключ сложи в контакта на народното напрежение.

* * *

Преди да се научиш да пишеш, научи се да мислиш.

* * *

Говори и пиши за това, което е най-главно, най-важно и най-полезно за хората.

* * *

Твоята поетическа мисъл да е преживявана от твоето сърце, сгряна от твоето чувство, казана с твой тембър.

* * *

В паспорта — за любовта само една страничка, а за работа — цяла кола.

* * *

Не, София не е Ерусалим за българската поезия.

* * *

За да разбере човек живота, трябва да го обича.

* * *

Ние, мъжете, сме воини! И истинска жена за нас е оная, която ще ни ушие знамето!

* * *

И след смъртта —
ръце не скръсти той,
ръцете му
зоват,
пак викат
за бой…

* * *

От смъртта си съм откупен навярно с това, че много съм страдал…

* * *

Онова, което можеше да гори в мен — изгоря. Остана само това, което е безсмъртно…

* * *

30 години! — И нищо не е направено! Гледа ме времето с празни зеници! Трийсет години! — Трийсет счупени съчки… Трийсет навеки отлитнали птици!

* * *

Моята класа отново се вдига на бой! Чухте ли? — Аз казвам: моята класа! И тя се нарича: — Напред!

ИЗ ПРЕДСМЪРТНИЯ БЕЛЕЖНИК

Аз бях по душа и сърце комунист и умирам като такъв!…

Не се страхувам!

Аз съм бил по сърце комунист и честен човек.

Правих зигзаги?

Та и морският бряг е в зигзаг!

* * *

Добре че има детство, което да твърди, че хората не се раждат зли на тоя свят!

* * *

Младо поколение!

Не ме вини!

Ако ти беше мой съвременник и обичаше комунистическата идея — ти ще ме разбереш!

* * *

Ще попитат: Защо?

Защото обичах повече, отколкото трябва!

А кой, какъв си ти?

Верен, истински син на тая велика и грозна, брутална, динамична и противоречива епоха!

Издание:
Автор: Пеньо Пенев
Заглавие: Стихотворения
Издание: първо
Издател: „Народна младеж“ — издателство на ЦК на ДКМС
Град на издателя: София
Година на издаване: 1963
Тип: стихосбирка
Националност: Българска
Печатница: Държавен полиграфически комбинат „Димитър Благоев“
Излязла от печат: 30.11.1963
Редактор: Любен Георгиев
Художествен редактор: Иван Стоилов
Технически редактор: Лазар Христов
Художник: Георги Недялков
Коректор: Мери Керанкова
Адрес в Библиоман: https://biblioman.chitanka.info/books/4351

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

http://chitanka.info

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.